www.nv-online.info

На прастор, на шырокі разлог
Выходзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

Народная Воля

№ 93 (4242)

24 лістапада 2017 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

ФАКТ

Кодэкс не перадалі...

Учора дэпутаты Палаты прадстаўнікоў павінны былі атрымаць праект Кодэкса аб адукацыі, а на 29 лістапада нават былі прызначаны слуханні па новым дакуменце. Але Кодэкс аб адукацыі ў парламент не перадалі.

Паводле думкі дэпутата Алены Анісім, гэта звязана са спрэчнымі рэформамі, якія прапаноўвалі ў Міндукацыі. Ёсць меркаванне, што перадача Кодэкса ў Палату прадстаўнікоў перанесена на нявызначаны тэрмін.

БЛИЦ

21 ноября на совещании по поводу экономической ситуации в 2017 году и планов на 2018-й, в котором приняли участие члены правительства, руководители Нацбанка, облисполкомов и Минского горисполкома, Александр Лукашенко сказал:

«…Прошу: заземлитесь, соскочите с верхотуры на землю. Люди хотят нормально жить. Вы посмотрите, что у нас пенсионеры имеют, что имеет средний медицинский персонал и даже врачи. На них же страна держится! А мы начинаем тут рассуждать... Где попало – надо сэкономить, но им заработную плату добавить!»

«Народная Воля» задала ряду экспертов, экономистов, руководителей предприятий вопрос:

Где и на чем можно сэкономить, чтобы реально поднять благосостояние людей?

Владислав ЩЕПОВ,
кандидат экономических наук, депутат Палаты представителей, председатель постоянной комиссии по экономической политике:

– Скорее всего, имелось в виду то, насколько эффективно тратятся бюджетные деньги. Это и строительство жилья, и помощь государственным предприятиям, это затраты бюджета на разные государственные закупки, проекты, которые не могут не давать должной отдачи, той, которая планировалась. Вот здесь, наверное, надо экономить.

От каждого бюджетного рубля мы должны получать максимум выгоды.

Но помимо наполнения бюджета очень важно привлекать инвестиции.

Александр ШАКУТИН,
бизнесмен, председатель Совета директоров ОАО «АМКОДОР» – управляющая компания холдинга»:

– Моя философия такая: не экономить надо, а лучше работать и больше зарабатывать. А мы плохо работаем и при этом начинаем экономить…

Забота о заработной плате, о благосостоянии людей – проблема не государственная – общая. И прежде всего хозяйственников, независимо от формы собственности. Каждый руководитель должен создавать условия, чтобы люди на его предприятии, фирме, заводе работали эффективно и зарабатывали. Чем эффективнее будет работать любой хозяйственный субъект, тем больше он будет платить налогов и тем больше будет возможности у государства выполнить свои социальные обязательства перед людьми, в том числе и перед пенсионерами, врачами, учителями. А основная задача государства – создавать условия для нормальной работы предприятий, чтобы наполнение бюджета было более эффективным.

– У вашего предприятия получается так работать? Какая на «Амкодоре» средняя зарплата?

– Более 1000 рублей есть. Мы создаем новые рабочие места, только в этом году открыли два новых завода. Открытие одного уже было, на нем присутствовал Владимир Семашко. Второй, думаю, до конца года тоже официально откроем…

Александр ЯРОШУК,
председатель Белорусского конгресса демократических профсоюзов:

– Буквально на днях в соцсетях обсуждали, что недавно избранный монгольский президент Халтмаагийн Баттулга не поселился в положенной ему по статусе резиденции, а живет в небольшом доме рядом с работой, на которую ходит пешком. То есть еще экономит на дорогих машинах, потому что обходится без кортежа. Или такой пример аскетизма: невероятно популярный президент Уругвая в 2010–2015 годах Хосе Мухика вообще отказался от государственного дворца, жил в собственном фермерском домике, летал эконом-классом и ездил на стареньком «Фольксвагене». При нем ВВП Уругвая увеличился в 2 раза, сторонники Мухики предлагали ему провести плебисцит и остаться президентом на третий срок. Он отказался, сказал, что не будет ломать Конституцию. Вот это классический пример народного президента, который живет для народа и экономит для народа! И прежде всего начинает с себя.

Может, это не совсем скромно, но я предложил бы и Александру Григорьевичу: начните с себя. Много на чем может сэкономить глава государства. Это будет прекрасный пример для всех.

А чтобы меня не обвинили в популизме, отвечая на ваш вопрос, замечу: на мой взгляд, власти надо уходить от госуправления экономикой, дать больше свободы бизнесу, предпринимателям. И все у нас получится. Экономика должна быть рыночной.

Дмитрий КРУК,
экономист, научный сотрудник исследовательского центра BEROC:

– Сегодня из бюджета на погашение кредитов, на исполнение гарантий по кредитам убыточных госпредприятий идут достаточно существенные суммы. Если их перенаправить на поддержку низкооплачиваемых бюджетников, тех, кто сталкивается с проблемой безработицы, то это будет вполне адекватным решением в русле бюджетной политики. Тогда действительно можно будет сэкономить средства, которые просто выкидываются впустую, не дают никакого эффекта.

Анатолий ЗМИТРОВИЧ,
предприниматель, г.Светлогорск Гомельской области:

– Не экономить надо. Надо исправлять ошибки, допущенные еще в 1994 году. Тогда мы выбирали не между Кебичем, Шушкевичем, Позьняком, Лукашенко, а между европейским и азиатским путями развития. Мы пошли в Азию, не с той страной заключили Таможенный союз. И у нас сегодня те же проблемы, что и у России. А в Польше не хватает одного миллиона рабочих рук. Наши водители, строители уже там. Врачи тоже. В Польше среднечасовая оплата труда 7,5 евро. В Беларуси – 2 евро.

Любовь ХМЕЛЕВСКАЯ,
пенсионерка, г.Минск:

– Я в экономике мало смыслю… Но иногда мне кажется, что и наши руководители недалеко от меня ушли. 20 лет только и говорят нам: экономьте, затяните пояса. И зарплата в 500 долларов – это тоже все время планы на будущее на протяжении последних лет.

Мария ЭЙСМОНТ.

ПАЛІТЫКА

Андрэа РЫГОНІ:

«Наша канчатковая мэта – увесці Беларусь у Савет Еўропы»

Парламенцкая Асамблея Савета Еўропы бачыць сваёй задачай набліжэнне Беларусі да каштоўнасцяў Савета Еўропы, заявіў дакладчык ПАСЕ **Андрэа Рыгоні** ў Мінску на сустрэчы з намеснікам старшыні Палаты прадстаўнікоў **Баляславам Пірштуком**.

“Крокі наперад робяцца ў працэсе размовы, абмену думкамі, дыскусій, – перакананы Рыгоні. – *А калі кожны сядзіць у сябе дома, маўчыць, глядзіць здалёку, ніякі крок наперад зрабіць немагчыма. І мы бачым сваёй задачай набліжэнне Беларусі да стандартаў і каштоўнасцяў Савета Еўропы». «Наша канчатковая мэта – увесці Беларусь у Савет Еўропы»,* – падкрэсліў прадстаўнік ПАСЕ.

ТЫМ ЧАСАМ...

Андрэй НАВУМОВІЧ:

Беларусі не варта спяшацца з прыняццем рашэння наконт смяротнай кары

“Я чую пажаданні і заклікі ў гэтым кірунку, але спяшацца не трэба”, – сказаў дэпутат Палаты прадстаўнікоў Андрэй Навумовіч, кіраўнік рабочай групы Нацыянальнага сходу па вывучэнні праблематыкі смяротнай кары як інструмента пакарання.

Беларусь застаецца адзінай еўрапейскай краінай, дзе ўжываюць смяротную кару. Менавіта з гэтай прычыны яна не ўваходзіць у Савет Еўропы – у 1993 годзе беларускі парламент атрымаў статус спецыяльнага запрошанага ў ПАСЕ, у 1997-м быў пазбаўлены яго пасля рэферэндуму, які захаваў смяротную кару. Кожны смяротны прысуд у Беларусі традыцыйна асуджаецца інстытутамі Савета Еўропы.

За апошнія 20 гадоў у Беларусі было пакарана больш за 400 чалавек, толькі адзін з асуджаных да смяротнай кары быў памілаваны Аляксандрам Лукашэнкам.

АНОНС

Яўстах Сапега:

“На беларускай зямлі я 83 гады таму нарадзіўся, але як Сапега я тут ужо 500 гадоў. Мы паходзім адсюль. Мае продкі мусілі быць на эміграцыі – у Англіі, у Галіцыі – і вярнуліся сюды. Для мяне гэты край – Айчына, нягледзячы на тое, што я потым апынуўся ў Афрыцы, а тут пазаўчора была Расія, учора – Польшча, а сёння Беларусь. Усе Сапегі, і я ў тым ліку, былі грамадзянамі Вялікага Княства Літоўскага. Мы, Сапегі, чатырыста гадоў змагаліся за незалежнасць свайго Краю, мы не хацелі быць жыхарамі Польскага Каралеўства. Многія мае продкі пахаваны тут, і я мару, каб мой прах прытуліўся ў якім-небудзь сапегаўскім касцёле ў Беларусі”.

(Цалкам артыкул «Тры мары князя Сапегі» чытайце на 3-й стар.)

Палац Сапегаў у Ружанах. Выгляд у 1990-я гг. і ў 2017-м.

100 РАДКОЎ

Міхася СКОБЛЫ

Бяздомная літаратура

З першым снегам каля гарбузападобнага гмаху Нацыянальнай бібліятэкі з’явіўся Парк пісьменнікаў. Прычым пасадзілі яго самі літаратары, арганізаваныя прыўладным саюзам пісьменнікаў. Яго нязменны старшыня, Мікалай Чаргінец у інтэрв’ю БТ намаляваў ідылічную карцінку – як пісьменнікі будуць прыходзіць у свой парк, сядзець на лаўках пад дрэвамі і натхнёна пісаць новыя творы.

Над свежапасаджаным паркам лёталі малапрыкметныя на экране белыя мухі, і я ў цёплай кватэры міжволі сцепануў плячыма, уявіўшы сабе творчы працэс у тым падрослым парку.

Вунь пад скалелым клёнам, штохвіліны хукаючы на рукі, Віктар Казько піша новую аповесць, ужо анансаваную маскоўскім часопісам “Дружба народов”.

Вунь пад разлапістай ліпай, затуляючы рукапіс ад дажджавых кропель, похапкам занатоўвае паэтычныя радкі Анатоль Вярцінскі.

Вунь, прытуліўшыся да маладога дубка, адаграvае ў рукавіцах асадку з замерзлым чарнілам Раіса Баравікова (а натхненне ж не чакае!).

Вунь пад задумлівым каштанам правярае на гучанне свае шматзначныя пункціры і вершаказы Алесь Разанаў.

Вунь пры кусце бэзу адчайна затуляе ад ветру белыя ветразі сваіх чарнавікоў рамантычная ў любых умовах Ірына Багдановіч.

А вунь, ходзячы паміж дрэў, вядуць тэмпераментную літаратурную дыскусію гэткія спакойныя ў будзённым жыцці Алесь Наварыч і Андрэй Федарэнка…

Чаму з падказкі Чаргінца мне гэта ўсё жыва ўявілася? Ды таму, што названыя пісьменнікі і сотні іх паплечнікаў на сённяшні дзень сапраўды не маюць прыдатнага памяшкання, каб сустрэцца з сябрамі па цэху, правесці творчую вечарыну ці прэзентаваць новую кнігу.

Бо ў адабраны ва *ўсіх* пісьменнікаў (па рашэнні суда) Дом літаратара дзяржава ўпусціла далёка не *ўсіх* – толькі “чэсных”, ды і то на птушыных правах. Тых, хто ўвайшоў у новы саюз, хуценька арганізаваны Чаргінцом. А яшчэ каля 500 творцаў засталіся “бяздомнымі” – у іх, апрача Дома літаратара, забралі яшчэ і Дом творчасці “Іслач” у лесе пад Ракавам.

Гэтак жа хуценька на пісьменніцкія арганізацыі былі навешаны чорна-белыя ярлыкі, маўляў, адзін саюз пісьменнікаў – дзяржаўны, а другі – апазіцыйны. Але ж абодва саюзы – аднолькава прызнаныя Мінюстам грамадскія арганізацыі, у абодвух – прыкладна па паўтысячы сяброў.

З юрыдычнага гледзішча Саюз пісьменнікаў Беларусі і Саюз беларускіх пісьменнікаў – абсалютна раўнапраўныя. Раўнапраўнымі яны мусілі б быць і ў трохпавярховым (!) будынку ў цэнтры сталіцы, на якім па-ранейшаму вісіць шыльда “Дом літаратара” (згаданая “Іслач” даўно пушчана дзяржавай з малатка, там гаспадараць нейкія ўвішныя прадпрымальнікі).

Скажам, займае Мікалай Чаргінец са сваёй камандай адзін паверх у тым Доме літаратара. А чаму другі паверх не аддаць Барысу Пятровічу з яго камандай? Хай бы два саюзы суіснавалі паралельна, канкурыравалі паміж сабой – на карысць роднай літаратуры. Каму ад гэтага была б шкода?

Але слабейшы заўсёды баіцца канкурэнтаў. Таму творцаў з СБП да Дома літаратара сёння і на гарматны стрэл не падпускаюць. Зрэшты, і гарматы змаўкаюць, калі гавораць грошы. За грошы вам там дадуць любую залу, не правяраючы, з якога вы саюза.

Што праўда, беларускія пісьменнікі даўно сталі жабракамі, таму і ладзілі свае творчыя вечарыны нашы класікі – Рыгор Барадулін, Ніл Гілевіч і Генадзь Бураўкін – хто ў касцёле, хто ў мастацкай галерэі, хто ў цеснай прыватнай кнігарні. Таму і сёння іх “аднасаюзаўцы” туляцца на здымнай кватэры, перад кожнай вечарынай ці прэзентацыяй ламаючы галаву, дзе знайсці адпаведнае памяшканне.

Даходзіць часам да абсурду. Адзін са сталічных літаратурных музеяў быў змушаны накіраваць паэтычны зборнік аўтара гэтых радкоў на літаратуразнаўчую экспертызу – у Акадэмію навук! Адтуль прыслалі водгук – на пяці старонках, ды такі, што хоць Нобелеўскую прэмію давай. Давялося дазволіць прэзентацыю. Але за кожным разам не будзеш тузаць тую акадэмію.

Мікалай Чаргінец у адным з нядаўніх інтэрв’ю заявіў: “Лічу, што пісьменнікі ў Беларусі знаходзяцца ў лепшым становішчы, чым у іншых краінах”. Прабачце, але ні ў Кіеве, ні ў Вільнюсе, ні ў Маскве пісьменнікаў не выганялі на вуліцу. Як мелі яны за савецкім часам свае дамы літаратара, так і маюць. Найскладаней сёння жывецца Украіне, але і там у галаву нікому не прыйшло адбіраць пісьменніцкі асабняк на прэстыжнай вуліцы Банкавай ці Дом творчасці “Ірпень”. Усё там функцыянуе-дзейнічае, і ўлада не дзеліць творцаў на сваіх і чужых.

Неяк пасля традыцыйнага прэс-тура па беларускіх гарадах і весях адна расійская журналістка пацікавілася ў кіраўніка Беларусі: “А где же ваши писатели, Александр Григорьевич?” То бок і камбайнераў яна пабачыла, і даярак, і машынабудаўнікоў, а майстроў пяра – не.

І Аляксандр Рыгоравіч, уздыхнуўшы, патлумачыў, што за апошняе дзесяцігоддзе ў айчыннай літаратуры нічога вартаснага, на жаль, не з’явілася, так што няма патрэбы кагосьці заўважаць і ўслаўляць.

Як жа так? Паводле слоў таго ж Чаргінца, яго падапечныя толькі з 2011-га па 2016 год выдалі аж 1757 новых кніг. Тысячу сямсот пяцьдзясят сем! І – ніводнай вартаснай?! То каму патрэбны такі Саюз пісьменнікаў, які змарнаваў на сумнеўныя кніжкі сотні тон паперы і мільёны бюджэтных рублёў? Хіба толькі самому старшыні – дзеля прыробку да генеральскай пенсіі.

Прызнацца, я не падлічваў, колькі кніг за той жа перыяд выдалі паэты і празаікі з “бяздомнага” Саюза пісьменнікаў. Проста паспрабую наўскідку назваць іхнія творы, вартыя і найвышэйшых дзяржпрэмій, і шматлюдных прэзентацый у дзяржбібліятэках, і перавыданняў у дзяржвыдавецтвах: “Час збіраць косці” Віктара Казько, “Толькі вершы” Уладзіміра Някляева, “Рыбін горад” Наталкі Бабінай, “Назаві сына Канстанцінам” Леаніда Дайнекі, “Любіць ноч – права пацукоў” Юрыя Станкевіча, “Мастак і парабкі” Віктара Карамазава, “Пчала пачала паломнічаць” Алеся Разанава, “Танцы над горадам” Уладзіміра Арлова, “Беларусалім” Паўла Севярынца, “Маё невымаўля” Насты Кудасавай…

Я назваў дзесяць кніг. А мог бы назваць трыццаць ці пяцьдзясят. Выдадзеных мізэрнымі накладамі, прэзентаваных дзе заўгодна (нават у лесе), але – высокамастацкіх, якія ёсць і застануцца як узоры таленавітай творчасці. А яшчэ – як паказчыкі жывучасці беларускай літаратуры, якая хоць і стала ў роднай дзяржаве бяздомнай, але на шалях вечнасці пераважыць сотні і тысячы тых мёртванароджаных тамоў, якія фігуруюць сёння ў псеўдабадзёрых справаздачах літаратурных начальнікаў.

ПАД ГРАДУСАМ

Пацяплее...

Першыя маразы зменяцца кароткачасовымі дажджамі, ападкі чакаюцца ў выхадныя.

Тэмпература паветра ў суботу максімальная днём 0...+6°C, у паўднёва-заходніх раёнах +7…+9°C. У нядзелю ноччу -1…+5°C, максімальная днём +2…+8°C.

АКТУАЛЬНА

Бізнесу стане лепш?

Учора, 23 лістапада, Аляксандр Лукашэнка падпісаў дэкрэт «Аб развіцці прадпрымальніцтва», які, паведамляе прэс-служба кіраўніка дзяржавы, з’яўляецца ключавым дакументам з пакета нарматыўных прававых актаў па паляпшэнні бізнес-клімату ў краіне.

Што прадугледжваецца дэкрэтам?

– Уводзіцца паведамляльны (апавяшчэнне ў выканкам праз службу «адно акно») парадак ажыццяўлення найбольш распаўсюджаных відаў эканамічнай дзейнасці. Гэта бытавыя, турыстычныя, сацыяльныя паслугі, дзейнасць у сферы гандлю і грамадскага харчавання, перавозак пасажыраў і багажу, вытворчасць прадукцыі, будматэрыялаў і іншыя распаўсюджаныя віды дзейнасці. Такім чынам, дзеянне дакумента ахоплівае сферы, у якіх засяроджана каля 95% малога і сярэдняга бізнесу.

– Дэкрэтам зацверджаны агульныя патрабаванні пажарнай бяспекі, санітарна-эпідэміялагічныя патрабаванні, патрабаванні ў галіне аховы навакольнага асяроддзя і ветэрынары да размяшчэння, прыстасавання, абсталявання, утрымання і эксплуатацыі капітальных пабудоў, ізаляваных памяшканняў. Гэтыя патрабаванні максімальна сістэматызаваны і скарочаны. Яны будуць з’яўляцца абавязковымі для выканання ўсімі суб’ектамі пры ажыццяўленні эканамічнай дзейнасці.

– Дэкрэтам максімальна ліквідуюцца адміністрацыйныя бар’еры. Так, прадпрыемствам сферы гандлю і грамадскага харчавання не трэба будзе звяртацца ў выканкамы па ўзгадненне рэжыму працы крам, рэстаранаў і кафэ. Выключэнне зроблена толькі для ўстаноў, якія працуюць у начны час (з 23 да 7 гадзін). У сферы транспартнай дзейнасці сыходзіць у мінулае абавязковае патрабаванне аб афармленні дарожных лістоў для перавозак пасажыраў і багажу ў нерэгулярных зносінах.

– Адначасова дэкрэт устанаўлівае адміністрацыйную адказнасць кіраўніка за забеспячэнне нармальнай працы прадпрыемства. У прыватнасці, за непрыняцце ім неабходных мер па належнай арганізацыі дзейнасці прадпрыемства, якое пацягнула шкодныя наступствы, калі няма прыкмет злачынства ці іншага адміністрацыйнага правапарушэння, прадугледжаны штраф ад 10 да 200 базавых велічынь.

Гэтая мера заклікана на фоне лібералізацыі патрабаванняў павысіць адказнасць бізнесу за сваю дзейнасць перад грамадствам і дзяржавай.

Ігар ЗАЛЕСКІ.

СУСТРЭЧЫ

Не памірай, Крупка!

Сябры ехалі па сваіх справах у Лельчыцы і, ведаючы маю прагу да вандровак, прапанавалі сесці ў машыну. Адразу ўзгадаліся барадулінскія радкі, вычытаныя яшчэ ў студэнцкія гады:

Пускай свабодна лейцы,
Пэгаса распражы –
Навошта каля Лельчыц
І лейцы, і гужы?

Ласі далёка трубяць,
Мядзведзь ілбом у борць,
Бабах
і ў рэчку Убарць
Ахаладацца – боўць.

Пра тыя часы, калі Рыгор Барадулін пісаў гэты верш, адзін са знаёмых гаварыў так:

– У лясах – поўна грыбоў і ягад. За дзень можна было нарэзаць кілаграмаў пяцьдзясят лісічак, іх ахвотна куплялі нарыхтоўшчыкі, і ў бліжэйшых гарадах на базарах яны ішлі са свістам. Прыбытковым быў і збор журавін. Мех балотнай ягады прадавалі за чатыры сотні рублёў. Гэта пры месячным заробку ў 150 рублёў. У рэках рыбы вадзілася столькі, што спрактыкаваныя юнакі лёгка лавілі яе рукамі. Не было нічога дзіўнага, што некаторыя гаспадары нават свіней кармілі рыбай.

Што было, тое сплыло

Перад паездкай знайшоў у сеціве звесткі, што рэчка Убарць, якую ўзгадваў Барадулін, сапсавана дзвюма дамбамі.

Моцна змяніліся краявіды: заліўныя лугі, азёры, лясы – не пазнаць. Там, дзе чалавек раней карміўся сам і нарыхтоўваў кармы для жывёлы, перасохлыя раўніны, пясчаныя барханы.

Нямала прыкладаў, як знікаюць альбо ўжо зусім зніклі вёскі. У Буйнавічах, што па дарозе з Мазыра ў Лельчыцы, мы ўбачылі пустую школу, для якой ужо не знайшлося вучняў. І гэта не захудалае збудаванне, а, лічы, сучасны вучэбны комплекс.

– А там, – махнуў рукой у бок гаваркі вясковец, які назваўся проста Сяргеем, – пусты, разрабаваны вайсковы гарадок. Ёсць такія паселішчы, што ўжо зараслі лесам, а ў некаторых толькі па адным-два чалавекі жывуць.

Канешне, можна колькі заўгодна войкаць і бедаваць (дзе ж тое, што раней было!), але хацелася знайсці прыкметы чаго-небудзь больш-менш аптымістычнага.

– Калі так, – пачухаў Сяргей пераноссе, – загляніце ў вёску Крупка, яна недалёка, уваходзіць у наш сельсавет. Там вы нават казахскія юрты можаце пабачыць.

І Міхаіл Іванавіч пакляўся…

Сяргей не падмануў нас. У невялікай вёсцы Крупка сапраўды лёгка знайсці аграсядзібу, за высокім плотам якой бялеюць вярхушкі сярэднеазіяцкіх юрт. Як яны там з’явіліся? Ураджэнка гэтых мясцін Любоў Адамаўна Канеева ўсё жыццё пражыла ў Казахстане, але аднойчы яе моцна пацягнула ў родны край. Вярнуўшыся ў Беларусь, энергічна ўзялася за справу, абсталявала аграсядзібу і зараз узмоцнена рэкламуе турыстычны адпачынак у ёй.

На жаль, з самой гаспадыняй убачыцца не давялося. Вароты былі зачынены, на наш стук ніхто не адгукнуўся. Мы і не змаглі даведацца, наколькі паспяховы агратурызм у лельчыцкай глыбінцы. Адно відавочна: гаспадыня не губляе аптымізму, яна купіла ў гэтай жа вёсачцы некалькі сядзіб, абгарадзіла іх высокім жалезабетонным плотам, значыцца, ёсць у яе новыя праекты.

У вёсцы Крупка пашчасціла сустрэцца яшчэ з адным чалавекам, які зараз траціць нямала сродкаў і энергіі, каб не даць роднаму паселішчу згінуць.

Міхаіл Іванавіч Марціновіч – жыхар Мінска, але большасць часу зараз знаходзіцца ў Крупцы.

– Мае бацькі, – распавядае ён, – вучыліся ў Мазырскім педагагічным інстытуце. Сюды прыехалі па размеркаванні яшчэ нежанатымі, нават знаёмы не былі. Бацька Іван Мікітавіч упадабаў каляжанку Ганну Дзмітрыеўну, і папрасіў раённае начальства накіраваць іх у адну школу.

У той час пад школу выдзелілі ацалелую баню, лепшага нічога не засталося, вёску фашысты спалілі.

Бацьку прызначылі дырэктарам, і на яго плечы ляглі клопаты па будаўніцтве новай школы. Яна была пачатковай, але прасторнай, цаглянай, са светлымі класамі. Упрыгожыла адноўленую Крупку. Ішлі гады, і бацьку за педагагічныя заслугі прысвоілі званне заслужанага настаўніка БССР.

Але ў 1996 годзе школу вымушаны былі закрыць – засталося толькі пяць вучняў. Мяне гэты працэс вымірання вёскі моцна ўразіў. Справа, якой усё жыццё займаліся бацькі, усё роўна як абарвалася, згубіла сваю каштоўнасць. Вёску пачалі руйнаваць. Разбурылі і закапалі ў яму парэшткі вясковага клуба, зліквідавалі малочную ферму, закрылі гаспадарчы двор. Я ўгаворваў аднавяскоўцаў, мясцовыя ўлады: давайце правядзём суботнік, адзін раз, другі, трэці, не дадзім знікнуць хаця б клубу… Нічога з маіх заклікаў не атрымалася.

У выніку цэлай засталася толькі будыніна школы. Я сам сабе пакляўся, што напружу ўсе сілы, каб захаваць яе, каб не даць знікнуць вёсцы Крупка.

Спачатку вырашылі абсталяваць новую студню. Каб была чыстая вада для ўсіх. На нашай вуліцы былі дзве старыя, але, на вялікі жаль, за парканам, адгароджаныя, куды без гаспадарскага дазволу не зойдзеш. Такая вось праява хутарской псіхалогіі.

Карацей, з дапамогай сельсавета вырылі і абсталявалі новую студню з вельмі смачнай вадой. Зараз усе чэрпаюць ваду з яе.

Зацвітуць яго сады

– Каб падтрымліваць у парадку бацькоўскую сядзібу і захаваць будынак школы, я вырашыў усур’ёз заняцца фермерскай гаспадаркай. Праўда, у райцэнтры мне нібы цэбар халоднай вады на галаву вылілі, – працягвае расказ Міхаіл Іванавіч Марціновіч. – Лішняй зямлі ў раёне для вас няма і не будзе ў бліжэйшай будучыні!

Адказ тагачаснага кіраўніка райвыканкама Капыткова быў настолькі катэгарычным, што можна было кінуцца ў роспач. Але я ўтрымаўся. Мы вырашылі рабіць тое, што можна без асаблівага дазволу. Дамаўляліся з нашчадкамі занядбаных сядзіб, выкарчоўвалі старыя сады. Дзе трактарам, дзе ўручную. Калі рэгіструешся ў вёсцы для пражывання, то дазваляецца апрацоўваць да трох гектараў зямлі.

Наводзіць парадак у вёсцы цяпер нам моцна дапамагае старшыня райсавета дэпутатаў Вольга Мікалаеўна Даўгалявец, старшыня Буйнавіцкага сельсавета Тамара Мікалаеўна Бялоцкая, мясцовыя жыхары. Хаця вёску ў свой час назвалі неперспектыўнай, яны вырашылі дапамагаць нам, бо ўбачылі, што ёсць на каго абаперціся, і Крупка яшчэ доўга будзе жыць.

З цягам часу зразумеў, што весці фактычна фермерскую гаспадарку без належнага юрыдычнага статусу цяжка. На шчасце, мае прапановы адобрыў новы старшыня райвыканкама Міхаіл Васільевіч Камок. Ён дапамог выдзеліць у распараджэнне сялянскай фермерскай гаспадаркі пяць гектараў зямлі.

Цяжэй атрымлівалася з афармленнем будынка школы. Зруйнаваць і закапаць яго можна без перашкод, а выкарыстоўваць на гаспадарчыя патрэбы не дазвалялі нейкія правілы.

Давялося былую школу, якую некалі пабудаваў мой бацька, купляць праз тэндэр. На маё шчасце, гаспадыня аграсядзібы з казахскімі юртамі сказала, што ёй школа не патрэбна, яна мне не канкурэнт.

Зараз распрацоўваю праект, якім чынам даць новае жыццё былой школе, каб там абавязкова быў мемарыяльны пакой з матэрыяламі аб былых настаўніках, аб вёсцы і вяскоўцах.

Галоўная мая мэта – захаваць школу, для мяне яна мае і матэрыяльны і духоўны сэнс.

Але на ўсё, як кажуць, патрэбны грошы. Таму на атрыманай зямлі я з роднымі пачаў вырошчваць маліну. Заклалі пітомнік, саджанцы для яго набылі ў суседняй Украіне.

Міхаіл Іванавіч Марціновіч.

Рэальна з трох гектараў ужо сабралі ўраджай. Прадавалі ягады на базары ў Мазыры, дамаўляліся з буйнымі крамамі.

Увогуле, лічу, што ў нашых мясцінах, дзе ў лясах сустракаюцца плямы радыеактыўнага забруджвання, трэба рабіць стаўку на культурныя сады і ягаднікі. Цікаўлюся таксама закладкай грушавага саду, бо гэтых смачных пладоў не хапае.

Міхаіл Іванавіч на хвіліну змаўкае, задумваецца, а затым працягвае аповед:

– Вядома ж, не ўсё ў нас ідылічна. Многа чаго не хапае. Патрэбна лепшая дарога ў вёску. Абяцанне ўлад яе адрамантаваць было, але нешта перашкодзіла зрабіць гэта, мабыць, з бюджэтам нявыкрутка.

Мяне, як жыхара вёскі, хвалюе і праблема нашага возера. Афіцыйна яно называецца сажалка №3. Гэта фактычна вадасховішча, утворанае падчас татальнай меліярацыі для збору лішкаў вады з двух балот. Зараз яно без гаспадара. У свой час сажалку арандаваў Аляксандр Гусеў. Пры ім там вадзілася рыба, але па нейкай прычыне арэнду прыпынілі.

Возера перайшло ў распараджэнне мясцовага бізнесмена, які найперш вылавіў усю рыбу, і пераканаўшыся, што там ужо нічога, апроч вады, няма, адмовіўся ад яго. А гэта 14 гектараў воднага люстэрка, якое павінна прыносіць карысць. Возера зарастае. Прадпрыемства меліяратыўных сетак вырашыла, што яму нявыгадна займацца яго рэканструкцыяй.

«Гэта часцінка нашай Радзімы…»

– У гэтым годзе ўдалося правесці свята вёскі. Кінулі кліч усім ураджэнцам Крупкі. Сабралася чалавек трыццаць.

Спачатку звярнуліся да гаспадыні аграсядзібы з юртамі, але яна нас сустрэла без сантыментаў: плаціце па прэйскуранце – і гуляйце! Няма грошай – вазьміце крэдыт!

Але адкуль у людзей грошы?! Выйсце знайшлі. Падрыхтавалі к прыезду аднавяскоўцаў пляцоўку ў былым школьным двары. Сустрэча з бясконцымі размовамі, успамінамі атрымалася вельмі цікавай, карыснай.

Стварылі аргкамітэт, які будзе займацца арганізацыйнымі пытаннямі ў будучым.

Крупка – для нас не проста кропка на карце, гэта часцінка нашай радзімы, і нам хочацца, каб яна не памірала.

***

Хочацца верыць, што пакуль у вёсцы Крупка Лельчыцкага раёна будуць жыць такія людзі, як Міхаіл Іванавіч Марціновіч, яна не знікне з карты Беларусі.

Мікалай ЗЯНЕВІЧ.
Мінск–Лельчыцы–Мінск.

На свяце вёскі.

З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Вадзім Лабковіч прадае «кандытарку», Аляксей Шыдлоўскі – менеджар гатэля

“Народная Воля” пацікавілася, як склаўся лёс фігурантаў палітычнай справы 20-гадовай даўніны.

У 1997 годзе крымінальная справа маладзёжных актывістаў **Аляксея Шыдлоўскага** і **Вадзіма Лабковіча** стала адной з першых, якая мела палітычны падтэкст. Хлопцаў асудзілі за тое, што на будынку райвыканкама ў Стоўбцах яны напісалі графіці “Жыве Беларусь!” і “Пазьняк – наш прэзідэнт”.

У лютым 1998 года Шыдлоўскі быў асуджаны на паўтара года пазбаўлення волі па абвінавачванні ў злосным хуліганстве, прысуд Лабковічу быў – паўтара года зняволення з адтэрміноўкай на два гады.

Чым зараз займаюцца былыя актывісты?

“Пра сябе асабліва распавядаць няма чаго, – кажа **Вадзім ЛАБКОВІЧ**. – *Пра старую крымінальную справу амаль не ўспамінаю, бо прайшло вельмі шмат часу і гэта ўжо далёкая гісторыя. А зараз больш дбаю пра сваю працу і сям’ю... Працую індывідуальным прадпрымальнікам, маю дзве невялікія крамы па продажы кандытарскіх вырабаў. А вось у нейкіх палітычных працэсах актыўнага ўдзелу ўжо не прымаю”.*

1998 год. Суд над Вадзімам Лабковічам (злева) і Аляксеем Шыдлоўскім.

Аляксей ШЫДЛОЎСКІ сёння жыве і працуе ў Празе. Ён быў вымушаны прасіць палітычнага прытулку ў Чэхіі, пасля таго як у Беларусі ў дачыненні да яго напрыканцы 2007 года была ўзбуджана яшчэ адна крымінальная справа па ч.3 арт.339 Крымінальнага кодэкса (хуліганства), якая прадугледжвае пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі да 10 гадоў. Справа была распачата пасля бойкі ў краме, нагодай для якой стала сварка з прадаўцом з-за партрэта Аляксандра Лукашэнкі.

“Найбольш складана давялося за мяжой адразу пасля вымушанай эміграцыі, – распавядае Аляксей. – *Трэба было ўсё пачынаць з чыстага ліста, не ведаючы ні мовы, ні людзей. Сродкаў, якія былі з сабой, хапіла толькі на некалькі месяцаў жыцця ў Чэхіі – разам з жонкай мы іх патрацілі на аплату жылля. А мне першы час давялося займацца самай разнастайнай працай. Такой, на якую мясцовыя жыхары згаджаюцца ад безвыходнасці. Больш працаваў рукамі – грузчыкам на розных фабрыках і камбінатах. Па шчырасці, для таго, каб застацца і замацавацца ў Чэхіі, іншага выйсця не было”.*

Пазней Аляксей Шыдлоўскі разам з жонкай сталі ўдзельнікамі спецыяльнай васьмігадовай праграмы, якая разлічана на эмігрантаў. Гэта давала магчымасць удасканальваць чэшскую мову на спецыяльных курсах. Да таго ж дзякуючы гэтай праграме аплачвалася частка сумы за арэнду кватэры, якую здымала сям’я.

Сям’я Аляксея Шыдлоўскага.

– Давялося папрацаваць у Празе прадаўцом сувеніраў, затым быў загадчыкам магазіна, – распавядае “Народнай Волі” Аляксей. – Але з-за 6-гадовага сына пайшоў у гатэль на працу начнога менеджара. Днём маю вольны час, каб вазіць яго на хакейныя трэніроўкі.

– У бытавым плане ўжо стала лягчэй?

– Шчыра кажучы, кошты на кватэры ў Празе проста касмічныя – даводзіцца арандаваць двухпакаёўку за 500 еўра ў месяц. Праўда, у Мінску здаём кватэру за 200 еўра, таму гэтыя грошы крыху кампенсуюць траты на жыллё. А на іпатэку мы не маем права, бо пакуль у нас няма чэшскага грамадзянства.

– Вы да гэтага часу грамадзянін Беларусі?

– Так, але беларускага пашпарта ў мяне няма. Ёсць так званы “пашпарт уцекача”, які дазваляе ўезд толькі ў краіны шэнгенскай зоны. Яшчэ два гады трэба чакаць, каб падаць дакументы на атрыманне чэшскага грамадзянства, і затым не выключана, што пытанне вырашыцца для мяне станоўча. Дарэчы, у Чэхіі дазволена падвоенае грамадзянства, таму, нават калі стану грамадзянінам Чэхіі, ад беларускага я не буду адмаўляцца.

– Не збіраецеся вярнуцца дадому?

– Апошні раз быў у Мінску ў снежні 2007 года. Паводле інфармацыі праваабаронцаў, мая крымінальная справа не закрыта, а прыпынена. Тэрмін даўніны па ёй, здаецца, 15 гадоў. Таму, калі вырашу завітаць дадому, не выключана, што затрымаюся ў Беларусі на некалькі гадоў. Хаця пазней, безумоўна, вярнуся. Гэта адназначна…

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

ЧУЛІ?

Для нецвярозых дэбашыраў свой ізалятар

Такая ўстанова запрацавала ў Гродне. Ізалятар разлічаны на 11 чалавек. Сюды трапляюць проста аматары выпіць, а таксама тыя, хто ў нецвярозым выглядзе здзейсніў адміністрацыйнае правапарушэнне: дробнае хуліганства, дробны крадзеж, непадпарадкаванне супрацоўніку міліцыі, сямейны скандал.

Супрацоўнікі ўстановы кажуць, што напаўняльнасць тут практычна стопрацэнтная.

ДЭМАКРАТЫЯ ПА-БЕЛАРУСКУ

Мінгарсуд не задаволіў скаргу Някляева

У Мінскім гарадскім судзе разгледжана скарга паэта і грамадскага дзеяча Уладзіміра Някляева на прысуд за нібыта заклікі да «Маршу абураных беларусаў 2.0».

На гэта суддзі **Максіму Лабко** спатрэбілася зусім мала часу.

Вырак: пастанова Ленінскага суда г.Мінска застаецца ў сіле.

Як стала вядома, Уладзімір Някляеў мае намер звярнуцца з апеляцыйнай скаргай у Вярхоўны суд.

СУМНА...

Нават не паглядзеў у вочы

Быў пазаўчора ў Мінскім гарадскім судзе, які нібыта разглядаў касацыйную скаргу Уладзіміра Някляева на вырак Ленінскага суда – кінуць найлепшага сёння паэта Беларусі за краты. «Пачакайце, – сказаў Някляеў, калі суддзя адчыніў дзеры ў так званы дарадчы пакой, – я хацеў яшчэ...» Суддзя нават не павярнуўся, дзверы зачыніліся.

Амаль паўгадзіны ўсе, хто прыйшоў падтрымаць Някляева (на жаль, мала, вельмі мала знайшлося такіх, вось вам беларуская «салідарнасць»!), чакалі рашэння, якое, як падавалася, павінна было стаць адназначна станоўчым, – адмяніць беспадстаўны вырак і закрыць справу. Настолькі пераканаўчымі былі аргументы і доказы, якія выклалі Някляеў і яго абаронца, і якія, як мне здалося, суддзя ўважліва выслухаў з выглядам разумеючага, пры гэтым не задаўшы ні адзінага пытання.

Не ведаю, з кім раіўся ён у дарадчым пакоі, але, я думаю, толькі не з законам, хай нават з такім, якім сёння ён ёсць, і не з уласным сумленнем. Зрэшты, сёння цяжка спадзявацца на сумленне суддзяў…

І чалавек у мантыі, не падымаючы вачэй, вярнуўшыся з дарадчага пакоя, прамовіў: «Оставить без изменений...»

Павярнуўся і пайшоў.

– Пачакайце! – ізноў паклікаў Някляеў, шкадуючы, як мне падалося, яго за тое, што ён згубіў сумленне. Але той ізноў не павярнуўся. Бо павярнуцца – гэта паглядзець у вочы.

У вочы не толькі ні ў чым не вінаватаму чалавеку.

У вочы не толькі чалавеку на восьмым дзясятку жыцця, хвораму на пагражаючыя жыццю хваробы.

У вочы не толькі Паэту.

Насамрэч – у вочы Беларусі і яе народу. Бо –

Паэт жывы, пакуль жывы Народ.
Народ жывы, пакуль Паэты жывы...

Але народ чамусьці заплюшчыў вочы. Пакуль...

Сяргей ВАГАНАЎ,
член Саюза беларускіх пісьменнікаў, сябра ПЭН-цэнтра.

ВЕДАЙ НАШЫХ!

Беларус атрымаў прэстыжную французскую ўзнагароду

Ганаровы консул Францыі ў Брэсце Леанід Стаецкі днямі атрымаў нацыянальны французскі ордэн “За заслугі” з рук Пасла Францыі ў Беларусі Дыдзье Канеса.

Ордэн «За заслугі» з’яўляецца чацвёртай па значнасці ўзнагародай Францыі пасля ордэна Ганаровага легіёна, ордэна Вызвалення і Ваеннага медаля. Заснаваны 3 снежня 1963 года прэзідэнтам дэ Голем, мае пяць ступеняў – кавалера (шэвалье), афіцэра, камандора, Вялікага афіцэра, Кавалера Вялікага крыжа.

Варта адзначыць, што намінацыя Стаецкага на ордэн была ажыццёўлена яшчэ тады, калі прэзідэнтам Францыі быў Франсуа Аланд.

Дарэчы, Леанід Уладзіміравіч быў Ганаровым консулам пры чатырох амбасадарах і трох прэзідэнтах: Сарказі, Аландзе і Макроне.

Пасол Францыі ў Беларусі Дыдзье Канес адзначыў, што падставай для прысуджэння ордэна сталі як дыпламатычныя, так і асабістыя заслугі Леаніда Стаецкага перад французскай дзяржавай.

Леанід Стаецкі – ганаровы консул Францыі ў Брэсце, бізнесмен, дырэктар ТДА «Западгазсервис».

Скончыў СШ № 1Брэста (першы фізіка-матэматычны выпуск) і фізмат Брэсцкага педінстытута. Выкладаў за мяжой.

Вера ВІР.

ГІСТАРЫЧНЫЯ ПОСТАЦІ

Тры мары князя Сапегі

Калі на мяжы стагоддзяў у дзярэчынскім касцёле на Зэльвеншчыне ўсталёўвалася памятная дошка ўдзельніку паўстання 1830–1831 гадоў Яўстаху Каятану Сапегу (1797–1860), мы з сябрамі даведаліся, што ў далёкай Кеніі жыве яго праўнук. І хоць нашчадку слаўнага роду ішоў ужо дзявяты дзясятак, а паміж Мінскам і Найробі каля сямі тысяч кіламетраў, было вырашана запрасіць шаноўнага госця з Афрыкі на ўрачыстае асвячэнне дошкі. Хутчэй дзеля прыліку, бо хто ж у восемдзесят тры гады адважыцца на такое рызыкоўнае падарожжа? Паслалі тэлеграму і забыліся. На дзіва, князь Яўстах Севярын Сапега (з той самай галіны роду, што і канцлер Леў) згадзіўся прыехаць, і неўзабаве мы сустракалі на чыгуначным вакзале ў Гродне яго разам з доктарам гісторыі Марыяй Каламайскай-Саед з Варшавы, куды афрыканскі госць дабіраўся самалётам з трыма перасадкамі.

Апошні пазасталы ў жывых прадстаўнік ружанска-дзярэчынскай лініі Сапегаў аказаўся дасведчаным сапегазнаўцам – мы слухалі ягоныя аповеды затаіўшы дыханне. Пра тое, як расійскія ўлады разрабавалі Дзярэчын у 1831 годзе, вывезшы ў Пецярбург больш за 200 скрыняў з фамільнымі каштоўнасцямі (у тым ліку вялізны залаты кубак з гербам князёў Шуйскіх, гетманскія рэгаліі Льва Сапегі, аздобленую дыяментамі шаблю канцлера Аляксандра Міхала). Пра тое, як яго выгнаны з Айчыны прадзед па мянушцы Паўстанец, жывучы на горкім эміграцкім хлебе, рыхтаваў у Парыжы новае паўстанне ў забраным Краі, але яму не суджана было дажыць да 1863 года. Пра тое, як бацька князя ў 1939 годзе прадказальна трапіў на Лубянку і некалькі месяцаў правёў у камеры смяротнікаў. Пра тое, як сам князь ваяваў, трапіў у палон, а потым, каб пракарміць сям’ю, стаў паляўнічым у Афрыцы і паміж выездамі на сафары пры газніцы ў намёце пад ільвінае рыканне пісаў гісторыю свайго славутага роду.

Адпачыўшы ў Гродне, на другі дзень Яўстах Севярын Сапега паехаў з намі ў Дзярэчын. Папярэджаныя аб візіце дзярэчынцы вялікай грамадой сустрэлі князя хлебам-соллю на даматканым ручніку. Адмыслова на ўрачыстасць прыехаў біскуп Аляксандр Кашкевіч, які пасля імшы ў касцёле і асвячэння дошкі звярнуўся да шаноўнага госця з прывітальнай прамовай. А калі расчулены да слёз Яўстах Севярын пакідаў Дзярэчын, на вежы развітальна бомкнуў старадаўні звон (адліты, як мы пазней даведаліся, у 1717 годзе). “Ён пазнаў мяне!” – эмацыйна ўсклікнуў князь і папрасіў запісаць тыя гукі на дыктафон.

У Гродне ў гасцінным доме прадпрымальніка Валянціна Дубатоўкі (фундатара тае дошкі) князь ледзь не за кожным тостам прасіў паўтарыць голас звона і неяк замілавана паглядаў на мой, яшчэ плёначны, дыктафон. Скарыстаўшыся тым замілаваннем, я запісаў тады з князем вялікую гутарку, з якой прывяду тут два кароткія фрагменты.

Яўстах Севярын прыгадваў: “На беларускай зямлі я 83 гады таму нарадзіўся, але як Сапега я тут ужо 500 гадоў. Мы паходзім адсюль. Мае продкі мусілі быць на эміграцыі – у Англіі, у Галіцыі – і вярнуліся сюды. Для мяне гэты край – Айчына, нягледзячы на тое, што я потым апынуўся ў Афрыцы, а тут пазаўчора была Расія, учора – Польшча, а сёння Беларусь. Усе Сапегі, і я ў тым ліку, былі грамадзянамі Вялікага Княства Літоўскага. Мы, Сапегі, чатырыста гадоў змагаліся за незалежнасць свайго Краю, мы не хацелі быць жыхарамі Польскага Каралеўства. Многія мае продкі пахаваны тут, і я мару, каб мой прах прытуліўся ў якім-небудзь сапегаўскім касцёле ў Беларусі”.

Сустрэча ў Дзярэчыне. Валянцін Дубатоўка, Міхась Скобла, Яўстах Севярын Сапега, Мікола Дзябёла. 1999 год.

Вокладка кнігі “Гісторыя Сапегаў”.

Я запытаўся, ці вярнуўся б князь на радзіму, калі б яму вярнулі былыя ўладанні – як гэта зроблена, напрыклад, у краінах Балтыі. Сапега ўздыхнуў: “Мы ўсё страцілі пасля паўстання ў 1831 годзе. На сто гадоў забралі, але ў 1933-м вярнулі. Пасля вайны зноў забралі. Вядома, калі б цяпер я мог вярнуць сваю зямлю, то зрабіў бы гэта з прыемнасцю. Ружаны існуюць, Дзярэчын існуе. Каб вярнулі... Але хадзіць і прасіць ці купляць, кажучы, што маю на гэта грошы, я не хачу. Усё тут моцна змянілася. Адзінае, што засталося без змен, – гэта зямля і лес. Разумееце, каля Ружанаў яшчэ расце наш лес! Я ў Афрыцы дваццаць гадоў быў прафесійным паляўнічым, і мне прыемна было б папаляваць у сваім лесе. Але, кажуць, трэба пісаць ліст Лукашэнку, каб дазволіў. Сваёй сястры, якая жыве ў Лондане, я хацеў завезці хоць кавалачак цагліны ад нашага дзярэчынскага маёнтка. І – не знайшоў, нічога не засталося”.

Спрабуючы развеяць тугу князя, мы прапанавалі праехацца па Беларусі, каб пабачыць тое, “што засталося”. І – неабачліва ўключылі ў маршрут радзівілаўскі Нясвіж. Яўстах Севярын рашуча адмовіўся туды ехаць і патлумачыў, што калі яны, Сапегі, змагаліся за Айчыну, Радзівілы пілі гарэлку і каталіся на мядзведзях... А вось у Ружаны шаноўны госць паехаў з радасцю, доўга блукаў паміж зруйнаванымі крыламі фамільнага палаца і прызнаўся, што пачуваўся б шчаслівым, калі б яго ўдалося аднавіць.

Пакідаючы Беларусь, Сапега падараваў нам выдадзены ў Варшаве важкі фаліянт на польскай мове “Dom Sapieżyński” з гэткім надпісам: “Спадарам Валянціну Дубатоўку і Міхалу Скоблу на памяць пра мілае спатканне ў новым Гродне і з пажаданнем поспеху ў працы над гісторыяй Дзярэчына”. І на словах дадаў, што марыць убачыць выданне кнігі на мове таго Краю, за незалежнасць якога са зброяй у руках змагаліся яго продкі. Я паабяцаў зрабіць усё магчымае, каб тая мара спраўдзілася.

З таго часу шмат вады сплыло ў афрыканскіх і беларускіх рэках. У 2004 годзе Яўстах Севярын Сапега пакінуў гэты свет, паспеўшы даслаць нам з Валянцінам па асобніку сваіх мемуараў, дзе апісана і падарожжа па Гродзеншчыне ды Брэстчыне. Тыя мемуары таксама чакаюць на сустрэчу з варштатам Скарыны, бо ў іх – пераважна пра жыццё ў міжваеннай Заходняй Беларусі.

Пакуль жа да чытача прыйшоў беларускі варыянт “Domu Sapieżyńskiego” – “Гісторыя Сапегаў: жыццяпісы, маёнткі, фундацыі”. Гэта своеасаблівая Сапегаўская энцыклапедыя, напісаная вядомымі польскімі гісторыкамі. У ёй – падрабязныя біяграфіі найбольш слынных прадстаўнікоў роду (іх ажно 85), апісанні маёнткаў (іх налічваецца 72) і фундацый – пераважна храмаў розных канфесій. Дарэчы, многія з іх захаваліся да нашых дзён, напрыклад, Троіцкі касцёл у Ружанах, Троіцкая царква ў Быхаве, касцёл і кляштар бернардзінак у Гродне.

Многія з тых 85 Сапегаў вартыя адмысловых даследаванняў – як прыхільнікі незалежнасці Вялікага Княства і творцы ягонай гісторыі. Напрыклад, Францішак Сапега (прапрадзед князя-“афрыканца”) – паплечнік Тадэвуша Касцюшкі, шукальнік прыгод і заўзяты падарожнік, якому, аднак, у Пецярбургу было захаладна, у Лісабоне – загорача, у Лондане – завільготна, у Варшаве і Вільні бракавала адпаведнай кампаніі. Усё, чаго князю не хапала ў еўрапейскіх сталіцах, ён знаходзіў, дайце веры, у Дзярэчыне, у сваім палацы. Там князь бавіў час з маладой жонкай Пелагеяй з Патоцкіх, якую за любоў да тэатра ў магнацкіх салонах называлі “дзярэчынскай Тэрпсіхорай”.

Сапегаўская зорка высока ззяла над Краем і вабіла да сябе французскіх донжуанаў, італьянскіх артыстаў, нямецкіх прадпрымальнікаў і турэцкіх гандляроў коньмі, якія прыганялі цэлыя табуны на знакаміты Ганненскі кірмаш у Зэльве, што ладзіўся штогод з лёгкай рукі яшчэ аднаго Сапегі – Антонія Казіміра. Прыемна, што ўжо ў наш час той кірмаш адноўлены, і штолета зацішная Зэльва ажывае, прымаючы, як і трыста гадоў таму, тысячы гасцей з усіх валасцей.

Сапегі сапраўды адчувалі сябе патрыётамі Княства, шмат зрабілі для яго эканамічнага і палітычнага ўмацавання (адзін Літоўскі Статут чаго варты!). Даходзіла да таго, што Сапегі за ўласныя грошы (іх часам не хапала ў каралеўскай казне) утрымлівалі дзяржаўнае войска на ўсходняй мяжы, баронячы супольную дзяржаву Рэч Паспалітую ад агрэсіўнай Масковіі.

Чытач кнігі “Гісторыя Сапегаў” заўважыць сапегаўскі патрыятызм і ў гэткай “дробязі”, як імёны. Князі называлі сваіх сыноў не толькі на заморскі лад, але і Алесямі ды Міхасямі, а дочак – Тэклямі, Гальшкамі, Тадорамі, Анэлямі ды Васілісамі...

Такім чынам, з трох мараў Яўстаха Севярына Сапегі цалкам спраўдзілася пакуль толькі адна – выйшла па-беларуску галоўная праца яго жыцця (дзякуючы Уладзіміру Кісламу і Таццяне Марціноўскай з кампаніі “Wargaming”). Другая мара збылася напалову – Ружанскі палац часткова адноўлены, там дзейнічае гістарычны музей. Трэцяя мара таксама мае шанец спраўдзіцца – прывезлі ж нядаўна на радзіму прах княгіні Магдалены Радзівіл.

Памятаючы пра заслугі Сапегаў у дзяржаўным будаўніцтве і станаўленні Мінска, аўтар гэтых радкоў звярнуўся ў Музей гісторыі сталіцы – каб правесці там прэзентацыю “сапегаўскай энцыклапедыі”. Адміністрацыя музея доўга думала і нарэшце адмовіла: маўляў, не наш профіль. Дзіўная адмова. Бо ажно пяцёра Сапегаў у розны час былі мінскімі ваяводамі...

Міхась СКОБЛА.

*Прэзентацыя кнігі “Гісторыя Сапегаў: жыццяпісы, маёнткі, фундацыі” адбудзецца **24 лістапада** ў сталічнай кавярні **“Грай”** (вул.Інтэрнацыянальная, 33; за Палацам Рэспублікі). Другі паверх, зала Алены Кіш, уваход вольны. Пачатак – 18.00.*

SOS!

«На абяцаную сярэднюю зарплату ў 1000 рублёў даўно ўжо не спадзяёмся...»

Некалькі месяцаў таму на сайце Генеральнай пракуратуры з’явілася паведамленне: у Мінскай вобласці па стане на 1 верасня зафіксавана запазычанасць па заработнай плаце ў 12 арганізацыях Вілейскага, Валожынскага, Дзяржынскага, Мінскага, Маладзечанскага, Смалявіцкага і Салігорскага раёнаў на агульную суму 751,7 тысячы рублёў.

Здавалася б, сітуацыя далёкая ад крытычнай. Аднак крыніцы «Народнай Волі» запэўніваюць, што ў пракуратуры выдалі адну з самых пазітыўных карцін, якая назіралася ў вобласці за апошні час. Так, чытачы «Народнай Волі» настойліва рэкамендавалі звярнуць увагу на Бярэзінскі раён, які ў спісе не фігураваў, але дзе, паводле іх слоў, пасля паведамлення пракуратуры быццам бы затрымалі выплату заробкаў за верасень адразу на трох прадпрыемствах.

«*Тут ніякага сакрэту няма, мы афіцыйна зрабілі справаздачу аб тым, што за верасень не змаглі своечасова аддаць зарплату*», – паведамілі «Народнай Волі» ў адміністрацыі **ДРБУ №192**, філіяле «Мінскаблдарбуду», дзе займаюцца будаўніцтвам і рамонтам дарог.

Там заявілі, што змаглі разлічыцца за верасень з усімі работнікамі 3 лістапада.

«*Затрымка здарылася з-за недахопу грашовых сродкаў. Што будзе з заробкамі за кастрычнік, цяжка сказаць, у нас вялікая крэдыторская запазычанасць. Але, вядома, з боку адміністрацыі робіцца ўсё, каб зарплата была выплачана своечасова*», – канстатавалі ў ДРБУ №192.

У **ААТ «Бярэзінскі райаграсэрвіс»**, адным з найбуйнейшых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў раёна, інфармацыю пра праблемы з выплатай заробкаў за верасень не пацвердзілі, але прызналі, што затрымкі здараліся раней.

«*Але каб яны расцягваліся на месяц-два – такога не было, усе выплаты з часам закрывалі. Затрымкі здараюцца рэдка, з боку пракуратуры вядзецца пастаянны кантроль. Думаем, зарплата за кастрычнік будзе выплачана своечасова*», – распавялі ў «Бярэзінскім райаграсэрвісе».

У адміністрацыі **Перасоўнай механізаванай калоны №182** УП «Мінскаблсельбуд», якая займаецца будаўнічымі і мантажнымі работамі, паведамілі, што затрымка з выплатай заробкаў за верасень была мінімальнай і праблема вырашана.

«*Заробкі за кастрычнік ужо даём патрошку*», – паведаміла прадстаўнік прадпрыемства.

Крыніца, знаёмая з сітуацыяй у Бярэзінскім раёне, растлумачыла «Народнай Волі»: «*Затрымкі з выплатай заробкаў – гэта не асобныя праблемы прадпрыемстваў. Усё ўзаемазвязана, прычыны хаваюцца ў несвоечасовасці плацяжоў паміж гаспадарчымі суб’ектамі, недахопе фінансавання, дэбіторскай і крэдыторскай запазычанасці. Праблем назапасілася вельмі шмат*».

Чытачы «Народнай Волі» распавялі, як вымушаны выжываць у гэтых умовах:

«*Людзі ў асноўным атрымліваюць каля 300 рублёў. На абяцаную сярэднюю зарплату ў 1000 рублёў да канца года даўно ўжо не спадзяёмся, аддайце своечасова хоць бы нашы няшчасныя 300. Калі затрымліваюць выплату заробкаў, кожны круціцца як можа. Добра тым, у каго муж або жонка атрымліваюць грошы своечасова. Шмат каму дапамагаюць састарэлыя бацькі – выплату пенсій ніколі не затрымліваюць. Горш тым, хто жыве ў Беразіно ў кватэрах: трэба аплаціць камуналку, добра калі ёсць лецішча, дзе можна вырошчваць агародніну, але жыўнасць трымаць не будзеш – няма ні курэй, ні свіней. Увогуле жыць, вядома, стала вельмі цяжка, эканоміць даводзіцца на ўсім, новую вопратку практычна не купляем*».

Што звяртае на сябе ўвагу ў няпростай сітуацыі: работнікі, якім не выплачваюць своечасова заробкі як у Бярэзінскім, так і ў іншых раёнах, не пратэстуюць супраць гэтага адкрыта. Сацыёлаг **Сяргей Нікалюк** у каментарыі «Народнай Волі» патлумачыў гэта так:

«*Адсутнасць адкрытага пратэсту – звычайныя для беларусаў паводзіны. Існуе маса анекдотаў з нагоды так званай беларускай талерантнасці. Справа ў тым, што ў нашай сістэме большасць людзей максімальна залежаць ад дзяржавы. Дзяржава з’яўляецца для іх галоўным працадаўцам і адзіным гарантам сацыяльных праграм. Жыхары перыферыі ў асноўным людзі немаладыя і не маюць сучаснай адукацыі. У адрозненне ад Мінска іх шанцы на знаходжанне новай працы мінімальныя. Ім цяжка выжыць без дапамогі дзяржавы, адпаведна яны цярпяць праблемы, што ўзнікаюць. У людзей няма выбару, таму яны асабліва і не абураюцца*».

Сяргей ФАЛЕЙЧЫК.

Бярэзінскі раён

ЛЮДСКІ ЛЁС

Не прапалі...

Пяць гадоў таму ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Янкі Купалы (ГрДУ) пачалася серыя звальненняў выкладчыкаў з моцнай грамадзянскай пазіцыяй. Асноўная іх колькасць прыпала на перыяд, калі рэктарам быў цяперашні кіраўнік БДУ ***Андрэй Кароль.***

Першай ластаўкай стала звальненне ў 2011 годзе ***Яўгена Роўбы*** *з-за ўдзелу ў выбарчай прэзідэнцкай кампаніі 2010 года яго аспіранткі* ***Таццяны Касатай.*** *Сёння Таццяна (па мужу Герасюк) навучаецца ў дактарантуры Інстытута славістыкі Польскай акадэміі навук, яна выдатны спецыяліст па вуснай гісторыі, стварыла сям'ю і стала маці: "Увогуле жыццё склалася вельмі добра. Адчуваю сябе больш свабоднай і незалежнай".*

З канца 2012-га па пачатак 2015 года былі звольнены або створаны ўмовы для сыходу дзясятка спецыялістаў, сярод якіх асноўную частку склалі выкладчыкі гістарычнага факультэта ГрДУ. Зачэпка – удзел у выданні кнігі "Гродназнаўства", якая распавядае гісторыю Гродна да пачатку 1990-х гадоў. Першым звольнілі ***Андрэя Чарнякевіча****. Нават званне прафесара не ўратавала ад выключэння, такое ж здарылася са* ***Святланай Куль*** *і* ***Вячаславам Шведам.*** *Некалькі асоб пакінулі ГрДУ па ўласным жаданні, як* ***Сяргей Токць****, які прапрацаваў тут 20 гадоў. На пытанне, ці верагодна яго вяртанне, адказвае: "Вярнуся ў рэфармаваны ўніверсітэт альбо каб удзельнічаць у яго рэфармаванні".*

Як склаўся лёс звольненых выкладчыкаў, ці не згубіліся яны як навукоўцы, пацікавілася "Народная Воля".

Андрэй Чарнякевіч

Кандыдат гістарычных навук. Звольнены ў верасні 2012 года. Фармальная падстава – "парушэнне працоўнага распарадку". Фактычная – удзел у выданні "Гродназнаўства" і грамадзянская пазіцыя. Выпускнік гістфака ГрДУ, ва ўніверсітэце адпрацаваў амаль 15 гадоў.

– Мінула пяць гадоў. Чаго дасягнулі за гэты час?

– Выдаў пяць кніжак. Акрамя таго, працягваю працу як даследчык. На маім рахунку цэлы шэраг гісторыка-краязнаўчых артыкулаў на старонках мясцовай прэсы.

Генадзь Семянчук

Кандыдат гістарычных навук. Выпускнік ГрДУ, у якім прапрацаваў амаль 24 гады. Звольнены ў студзені 2015 года.

– Як на гэты час пачуваеце сябе?

– Жыву і радуюся. Можна сказаць, падымаю сялянскую гаспадарку, бо пераехаў жыць у вёску Прывалкі Гродзенскага раёна. Шмат часу надаю сям'і, тым больш што малодшая дачка Паўліна з кастрычніка 2017 года з'яўляецца студэнткай 1-га курса Інстытута гісторыі мастацтва Ягелонскага ўніверсітэта, а першаму ўнуку Роберту-Аляксандру па мянушцы "Рагвалод" ужо два з паловай гады. Ён зараз з дзедам актыўна пазнае наш беларускі свет.

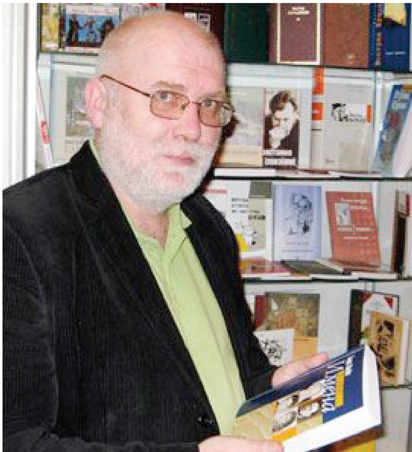

Актывізаваўся ў навуковай дзейнасці – заканчваю працу над навуковай біяграфіяй нашага Усяслава Брачыславіча, князя полацкага; збіраю матэрыялы пра свайго настаўніка прафесара Міхася Ткачова; таксама моцна зацікавіў мяне праект "Жыццё і смерць гістарычнага факультэта Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы (1978–2013 гг.)". З'яўляюся рэдактарам новага беларусазнаўчага зборніка "Гадавік Цэнтра Беларускіх Студыяў", які выдаецца ў Варшаўскім універсітэце.

Не спыняецца ў мяне і педагагічная дзейнасць – па запрашэнні Цэнтра Усходняй Еўропы Варшаўскага ўніверсітэта часта чытаю лекцыі як запрошаны прафесар. Таксама пасля звальнення я зацікавіўся генеалагічнымі і рэгіянальнымі даследаваннямі. А яшчэ я дапамагаю вядомаму беларуска-расійскаму мецэнату Паўлу Падкарытаву рэалізаваць цудоўную ідэю – адрадзіць сядзібу ў Падароску Ваўкавыскага раёна, у якой у бліжэйшыя часы паўстане, думаю, сапраўдны беларускі культурна-асветніцкі, навукова-даследчыцкі і турыстычны цэнтр.

Вольга Сабалеўская

Кандыдат культуралогіі. Выпускніца ГрДУ, прапрацавала ва ўніверсітэце 13 гадоў, з усмешкай называючы гэтую лічбу "ракавой". Звольнілася па ўласным жаданні ў чэрвені 2013 года.

– Чым вы займаецеся цяпер? Ці лічыце сённяшнюю дзейнасць паспяховай?

– Калі я перайшла на працу ў Беларускі інстытут правазнаўства, то доўга задавала сабе пытанне, чаму не зрабіла гэтага раней. Нельга хадзіць на працу як на вайну. У БІПе цкаванне людзей не з'яўляецца папулярнай забавай. Адносіны паміж людзьмі нармальныя, дабразычлівыя, наогул атмасфера канструктыўная. Мне прыемна бачыць калег і ўсміхацца ім пры сустрэчы. Як і раней, я выкладчык і навуковец, толькі хаджу на працу з радасцю.

Іна Валер'еўна Соркіна

Кандыдат гістарычных навук. Выпускніца ГрДу, дзе прапрацавала амаль 18 гадоў. Яе даследаванні па гісторыі беларускіх мястэчак запатрабаваны ў суседніх краінах. Працуе ў адной з гродзенскіх гімназій, дзе акрамя выкладання займаецца стварэннем музея жывой гісторыі горада.

– Як пачуваеце сябе?

– Нармальна. Цяперашні мой статус не горшы, а нават лепшы за ранейшы. Праўда, мама да сённяшняга дня перажывае і вельмі спадзяецца на маё вяртанне ў Гродзенскі ўніверсітэт. Я разумею, што такое малаверагодна, але не шкадую пра гэту сітуацыю. Усё да лепшага. Як высветлілася, можна рабіць сваю любімую справу ў іншым месцы і асяроддзі. І ў гэтым няма нічога трагічнага. Увогуле, гэта нармальная заходняя практыка, калі чалавек праз нейкі час мяняе месца працы. Гэта адкрывае новыя магчымасці і перспектывы, робіць жыццё больш разнастайным і цікавым.

Ігар Кузьмініч

Юрыст. Выпускнік ГрДУ. Працаваў 19 гадоў на юрыдычным факультэце, да вясны 2013 года. Звольнены па пагадненні бакоў.

– Не прапалі?

– Не. Зараз я займаюся тым, чым практычна займаўся раней. Выкладаю, раблю трэнінгі, займаюся экспертнай падтрымкай. Толькі змянілася мэтавая аўдыторыя. Замест студэнтаў – дарослыя, замест ВНУ – міжнародныя арганізацыі.

Ала Петрушкевіч

Кандыдат філалогіі, паэтка. Выпускніца ГрДУ, у якім прапрацавала 23 гады.

– Калі вы пакінулі Гродзенскі ўніверсітэт?

– 27 лютага 2015 года. Сышла прыгожа. Каб захаваць сябе і сваё сумленне.

– Задавальняе цяперашняя праца?

– Так. Працую на карысць беларушчыны. Справаздача – на маёй стужцы ў "Фэйсбуку". Працую не меней, чым калі мела афіцыйную працу.

– Калі б прапанавалі вярнуцца, ці пагадзіліся б?

– Ніколі гэтае кіраўніцтва мне такую прапанову не зробіць. Баяцца дапусціць мяне да студэнтаў. Вярнулася б з дзвюма ўмовамі: змена кіраўніцтва ўніверсітэта, з'яўленне беларускага аддзялення (засталіся толькі ягоныя парэшткі). Адным словам, да лепшых часоў.

Святлана Куль

Доктар гістарычных навук. Выпускніца ГрДУ.

– Што вы зрабілі пасля сыходу з універсітэта?

– Я падрыхтавала манаграфію пад назвай "Беларускі час", якая намінавалася на званне лепшай работы года. Таксама выдала кнігу вершаў, напісала больш за 20 артыкулаў, у тым ліку і на англійскай мове. Я маю цяпер магчымасць паглыбіцца ў навуковую працу. Мяне ніхто не тузае, не прымушае хадзіць па інтэрнатах, ці запаўняць нейкія УМК, ці пісаць нікому не патрэбныя справаздачы на 25 старонак. Да мяне цяпер ставяцца з павагай як да спецыяліста. Я займаюся толькі навуковай працай і творчасцю. Адным словам, развіваюся.

Апытваў Васіль ГЕРАСІМЧЫК.

РЕЗОНАНС

В «Народной Воле» за 10 ноября была опубликована статья под названием «Мне 78 лет, 50 из них провел в тюрьмах». В ней рассказывается о том, в каких условиях живут бывшие преступники в Яковлевичском специальном доме-интернате для престарелых и инвалидов, что в Оршанском районе. Публикация вызвала широкий читательский резонанс.

Свобода меня не радует

Через два года я выхожу из тюрьмы на свободу. Куда идти, где жить – не знаю. Родители давно умерли, братьев и детей у меня нет. А главное – нет ни дома, ни квартиры. Я уже старый человек, грабежами и кражами не занимаюсь. Нет у меня на это ни сил, ни здоровья. Жизнь, можно сказать, зря промотал. Теперь об этом сожалею, но поздно…

Прочитал недавно в «Народной Воле» статью Александра Хоробровца «Прошлое не вернешь…» из Оршанского района и обрадовался. Там в доме-интернате бывшие зеки живут на полном государственном обеспечении. Видимо, такие же одинокие люди, как и я. И неплохо живут. У них все бесплатно: и крыша над головой, и одежда, и питание… И еще много чего.

Да, по молодости мы – пацаны – не задумывались о завтрашнем дне. Нам хотелось одного – достать деньжат на водку да закуску и погулять как следует. Поэтому и грабили прохожих, обворовывали дома (обычно богатые – по наводке), магазины, склады. Чего только не было! И почти каждый раз из-за этого попадали в тюрьму. Я имею в виду себя и моих дружков-оболтусов. Учиться мы не хотели, а вот погулять за чужой счет охочи были.

Вот так раз за разом и оказывались в тюрьмах. Там, известное дело, братва тебя не выпускала из виду, цеплялась, как за магнит. Не успеешь после отсидки прибыть к себе домой, как твои тюремные дружки уже тут как тут. «Замачиваем» освобождение, а потом, хочешь не хочешь, тянут тебя «на дело». Попался – и опять срок мотаешь.

Домотался я до того, что и не знаю, как мне быть. Выход на свободу меня не радует. Потому как никто и нигде меня не ждет. Одна надежда на дом-интернат, о котором рассказала газета. Буду бесконечно рад, если государство примет меня туда. Да, я премного раз виноват (жил неправильно), свою вину полностью искупил, но дожить-то до конца своих дней где-то надо. Не под забором же, как наркоман или пьяница, в грязной луже…

Виктор, осужденный.

Витебская область.

Дайте нам работу, но… работать мы не будем

Насколько я знаю, у дома-интерната есть своя земля, где обитатели этого заведения могут выращивать для своей столовой различные овощи и зеленные культуры, могут также посадить плодовые деревья и ягодные кустарники. Для этого якобы закуплены даже орудия труда. К тому же, как оказалось, есть и любители сада-огорода (не в смысле потребления, конечно, а – производства), которые еще могут по мере возможности работать на земле.

Но вот пришла весна, рассказывают мне сотрудники интерната, пора готовить гряды, высевать семена, высаживать деревца и кусты, а желающих-то поработать и нет. А ведь зимой постояльцы дурили голову директору заведения: давайте, дескать, делом займемся – свой урожай будем иметь. И время будет веселее проходить. Да где там! Бывшие зеки стали отмахиваться от своих же предложений. Даже возмущаться: мы на работу сюда не нанимались… Пришлось самим сотрудникам интерната взять в руки вилы, лопаты, грабли.

Странно получается. Видите ли, в свое время перетрудились убийцы, воры, хулиганы и всякая там нечисть на своей «работе», оцененной государством по достоинству. А теперь, понимаете ли, они находятся на «заслуженном отдыхе» – не мешайте им отдыхать. А мне кажется, надо в обязательном порядке обязывать всех, кто в силах выполнять хоть какую-то работу, чтобы занимались делом, а не строили из себя работодателей. В статье Александра Хоробровца ведь рассказывается, что говорят зеки в адрес сотрудников интерната *(вспомните)*: «Мы даем вам работу, и вы за это должны быть нам благодарны».

Зачем нужно, чтобы они выращивали для себя овощи и фрукты? А для того, чтобы обеды им обходились дешевле. И в конечном итоге – их содержание на «полном государственном обеспечении». Так, я думаю, было бы правильно.

Надежда СТЕФАНЕНКО, пенсионерка.

г.Орша.

ОТКРЫТЫМ ТЕКСТОМ

Что нужно обсудить на съезде ученых?

Перевод национальной экономики в режим интенсивного инновационного развития был объявлен более 10 лет назад, но так и остался продекларированным принципом. С каждым годом усиливается технологический разрыв Беларуси с развитыми странами, в том числе и с Россией. Так в чем же дело? Неужели белорусская наука не в состоянии активизировать этот процесс? Или она идет своим путем и не ставит перед собой цель влиять на инновационное развитие страны?

Ученые живут своей жизнью хоть и не богато, но спокойно. Проводят научные изыскания, конференции, симпозиумы, а иногда и съезды. Вот и в Год науки решили собраться на форум, именуемый съездом, и поговорить.

Десять лет назад состоялся Первый съезд ученых Республики Беларусь. Тогда он был созван по инициативе главы государства.

Как тогда, так и сейчас в печати нет никакой информации о вопросах, выносимых на съезд. Ученый люд питается слухами и живет надеждой зажить богаче после предстоящего съезда. Больше всего говорят о повышении заработной платы и возможном изменении в управлении наукой, научно-технической и инновационной деятельностью. И инициатива о проведении Второго съезда ученых якобы исходит от руководства Национальной академии наук Беларуси. Но это все слухи. Зачем созывать съезд и тратить бюджетные средства? Пропиарить себя? Так для этого есть масса журналов и газет. Поговорить публично о своих достижениях и заслугах? Так это дорого стоит. Будет очень жаль, если это будут очередные посиделки и много-много разговоров на разные темы.

На Первом съезде ученых только на пленарном заседании было зачитано 42 доклада. На секционных заседаниях – 84 выступления. Практически все доклады и выступления касались в основном не проблемных вопросов состояния научно-технического потенциала страны, науки, научно-технической деятельности и проблем с инновационной деятельностью, а носили тематический характер и больше затрагивали частные вопросы. Вес умных мыслей, перенесенных на бумагу, составил в физическом измерении 1099 граммов. На их издание ушло около 3,5 тонны качественной бумаги. И что в итоге?

Старшее поколение помнит, что в былые времена для обсуждения важнейших проблем, стоящих в Советском Союзе, созывались съезды компартии и принимались программные документы. На их основе разрабатывались планы и мероприятия по выполнению решений съезда. Так было, и наука в Советском Союзе являлась производительной силой.

Если посмотреть на резолюцию Первого съезда ученых, то она носит больше общий характер со словами: усовершенствовать, активизировать, ускорить, развивать и т.д.

Десять лет все ускорялось, совершенствовалось, концентрировалось, но наука в Беларуси не стала производительной силой, какой она является во многих развитых странах мира и не стала ближе к реальному сектору экономики.

Неужели руководство НАН Беларуси осознало эту необходимость и предложит конкретные шаги и меры по превращению белорусской науки в мощный локомотив экономики? Но судя по тому, что подготовка съезда идет практически негласно, возникает вопрос: «Для чего, зачем и что в итоге?»

До его начала осталось совсем мало времени, если в очередной раз не передвинут срок проведения. Будет ли в государственной печати опубликована информация о его целях, планируемых изменениях в управлении наукой, проблемных вопросах, выносимых на съезд и т.д.?

А может, все это просто для «галочки»? В Год науки провести съезд ученых вроде логично, но дороговато, если в итоге все по нулям, т.е. останется как есть.

Думается, что пришло время для серьезного разговора и выработки значимых мероприятий. Для решения вопросов по интенсивному переводу экономики на инновационный путь развития недостаточно простых разговоров. Нужно принципиально решить для начала один вопрос: кто должен управлять этим процессом? У нас пока все идет по Крылову, когда три персонажа – лебедь, рак и щука – взялись тащить воз.

Сегодня НАН Беларуси занимается научными изысканиями. Государственный комитет по науке и технологиям Республики Беларусь пытается наладить инновационную деятельность путем формирования Государственной программы инновационного развития страны, выпрашивая у НАН Беларуси, вузовской и отраслевой науки разработки. Отраслевые министерства, как правило, подают в эту программу проекты по реконструкции старых и строительству новых производств и цехов на основе зарубежных технологий и оборудования. И все это не взаимосвязано, а в виде спонтанных процессов. Наверное, требуется строгая вертикаль для организации плановой, активной инновационной деятельности. Известно, что сегодня мэтр в сфере государственного управления, в том числе и наукой, М.В.Мясникович пришел к выводу, что в стране должен быть один государственный орган управления развитием науки и научно-технической деятельности и необходимо создание вертикально выстроенной структуры управления этими процессами, как звеньями одной цепи по созданию инновационной продукции. Ранее он радел за самостоятельность НАН Беларуси и ее независимость. По этой причине НАН Беларуси попала в прямое подчинение главы государства, а не Совета министров Республики Беларусь.

Вот что необходимо было бы обсудить на съезде ученых с привлечением промышленников и руководителей отраслей. Как изменить систему планирования и финансирования в целях активизации инновационной деятельности – вопрос вопросов.

Нельзя также умалчивать о состоянии:

– научно-технического потенциала страны, который из года в год количественно и качественно меняется не в лучшую сторону;

– науки, ее результативности. Нужны не только бумажные отчеты, которых в реестре за десятилетия суверенитета страны накопилось более 90 тысяч, а эффективные технологии, приборы, оборудование, конструкторская документация и т.д.;

– финансирования науки. Наукоемкость ВВП находится в закритическом состоянии (менее 1%). В 2016 году составила около 0,6% от ВВП. Нельзя распылять финансы на тысячи заданий многочисленных программ, формируемых путем «стогования». Требуется изменить планирование в научно-технической сфере и перейти в основном к монопрограммам. Зачем два вида приоритетов научно-технической деятельности и научных исследований? Даже Россия с ее мощным потенциалом и финансовыми возможностями имеет один вид приоритетов – основа планирования научной и научно-технической деятельности.

Отраслевая наука пришла в упадок, не говоря уже о фирменной науке. Развитие государственно-частного партнерства в инновационной деятельности тоже не простой вопрос.

Да много что заслуживает обсуждения на съезде. Но готовы ли руководители от науки к такому разговору? Возьмут ли они персональную ответственность в своих выступлениях за современное состояние науки, научно-технической и инновационной деятельности? И что надо срочно изменить в пользу построения инновационной экономики – экономики знаний? Косметические меры здесь не помогут.

Надо избавиться от укоренившейся в научной сфере коллективной безответственности на всех стадиях научной, научно-технической и инновационной деятельности. За принятое конкретное решение должно отвечать только одно определенное лицо. И только при одном госоргане управления научной, научно-технической и инновационной деятельностью с вертикально выстроенной структурой управления этими процессами «воз с инновациями» сдвинется в нужную для страны сторону.

В.Г.КОРОЛЮК, кандидат технических наук, делегат Первого съезда ученых Республики Беларусь, зав. отделом БелИСА.

К СЛОВУ

На 96-й позиции

В рейтинге простоты уплаты налогов Беларусь оказалась ниже всех стран-соседей. Среди 190 стран мира в рейтинге Paying Taxes 2018 Беларусь расположилась на 96-м месте.

Об этом говорится в сообщении аудиторской компании PricewaterhouseCoopers по результатам глобального исследования, проведенного группой Всемирного банка и PwC системы налогообложения в 190 странах.

У соседей Беларуси позиции более предпочтительные. Так, Латвия в рейтинге Paying Taxes оказалась на 13-м месте, Литва – на 18-м, Украина – на 43-м, Польша – на 51-м, а Россия – на 52-м месте.

При этом количество налоговых платежей в Беларуси относительно небольшое и составляет 7. В Евросоюзе этот показатель – 12, в Восточной Европе и Центральной Азии – 16,2, в мире – 24.

А вот средняя эффективная ставка налогов от прибыли до обложения налогом составляет 52,9%, тогда как в ЕС она составляет 39,6%, а в среднем по миру – 40,5%. По данному показателю Беларусь в регионе Восточной Европы и Центральной Азии занимает предпоследнее место. На последней строчке с показателем 65,2% оказался Таджикистан.

ЧУЛІ?

Брытанія вылецела з пяцёркі найбуйнейшых эканомік свету

Вялікабрытанія апусцілася на шостае месца ў рэйтынгу найбуйнейшых эканомік свету ў 2017 годзе. Пра гэта паведаміў канцлер казначэйства краіны Філіп Хэманд, паведамляе CNN.

Ён спасылаецца на дадзеныя Міжнароднага валютнага фонду. У рэйтынгу Брытанію апярэдзіла Францыя з аб'ёмам ВУП 2,575 трыльёна долараў, тады як у каралеўства – 2,565 трыльёна. Францыя апярэдзіла канкурэнтку ўпершыню з 2013 года.

Паводле слоў Хэманда, статыстыка сведчыць аб рэзкім запаволенні эканамічнага росту ў Брытаніі, што звязана з працэдурай выхаду з Еўрасаюза. Курс фунта стэрлінгаў упаў, спажывецкія выдаткі панізіліся, а кошты выраслі.

ДАРЭЧЫ

Як выглядае рэйтынг МВФ?

У 2017 годзе ТОП-5 найбуйнейшых эканомік свету выглядае так:

ЗША (19,4 трыльёна долараў)
Кітай (11,9 трыльёна)
Японія (4,9 трыльёна)
Германія (3,7 трыльёна)
Францыя (2,575).

НА СВЯЗИ – ГЕРМАНИЯ

Кризис, но не паралич власти

Ангеле Меркель не удалось сформировать правительство из консерваторов, либералов и «зеленых», а также возобновить правящую коалицию с социал-демократами Мартина Шульца. Сложившуюся в стране политическую ситуацию многие называют «правительственным кризисом».

Кризис есть, но не кризис власти, на своем посту остаются и канцлер, и члены Кабинета министров. «Немецкая волна» объясняет, кто и как сейчас управляет Германией.

Правительство при исполнении

После учредительного собрания бундестага нового созыва – это было 24 октября, через месяц после парламентских выборов – канцлер и все министры, как и полагается, подали в отставку. Одновременно федеральный президент поручил им продолжать исполнять свои обязанности вплоть до избрания в бундестаге нового (или переизбрания прежнего) канцлера.

В соответствии с немецкой конституцией глава правительства и министры не могут уклониться от такого поручения главы государства. Они в определенном смысле обречены оставаться на своих постах. Выйти из правительства могут только, что называется, по состоянию здоровья. Это, в частности, означает, что лидер перешедших в оппозицию социал-демократов не имеет, например, законной возможности отозвать из правительства министров-членов СДПГ, то есть организовать тот самый правительственный кризис, чтобы обострить ситуацию и добиться проведения повторных выборов.

Полномочия канцлера «и.о.»

Полномочия канцлера и министров, находящихся формально в отставке, но при исполнении обязанностей, остаются почти такими же, как и прежде.

За Министерство финансов, которым руководил ставший председателем бундестага Вольфганг Шойбле, теперь временно отвечает глава ведомства федерального канцлера Петер Альтмайер.

Одно из отличий, например, заключается в том, что глава Кабинета министров не имеет права делать в нем перестановки или кооптировать в правительство новых людей. Именно поэтому и не были назначены новые министры, в частности, финансов, а также труда и социальных дел, когда прежние – еще до учредительного собрания бундестага – перешли из правительства на работу в парламент. Руководить – по совместительству – этими ведомствами было поручено другим действующим министрам.

Кроме этого, исполняющий обязанности канцлера не имеет права ставить на голосование в бундестаге вотум о доверии самому себе. Так поступали три предшественника Ангелы Меркель: Вилли Брандт, Гельмут Коль и Герхард Шрёдер намеренно добивались вотума недоверия, чтобы открыть путь к досрочным выборам. У Ангелы Меркель такой возможности нет, поскольку новый состав бундестага ее еще не избирал канцлером.

В остальном же немецкое правительство остается вполне дееспособным. Оно может и далее издавать нормативно-правовые предписания, постановления и административные распоряжения, принимать внешнеполитические решения, большинство которых не требует санкции парламента.

Конституция ФРГ также не возбраняет правительству «и.о.» выступать с собственными законодательными инициативами.

Ограничения есть

Но ограничения у правительства «и.о.», разумеется, есть, пусть и формальные. Они касаются в первую очередь решений, имеющих долгосрочные бюджетные или международно-правовые последствия.

Уже на предыдущем саммите ЕС 19–20 октября Ангела Меркель предупреждала собеседников, что для принятия решения по тому или иному судьбоносному для Евросоюза и Германии вопросу ей необходимо будет проконсультироваться с будущими партнерами по правительственной коалиции. Формирование такой коалиции откладывается на неопределенное время, а значит, и позиция Берлина по тем или иным темам остается неясной.

Официальный представитель Ангелы Меркель Штеффен Зайберт не смог, в частности, внятно ответить на вопрос корреспондента DW, каким будет вотум канцлера – и будет ли вообще – в декабре, когда Евросоюзу предстоит принять важные решения по поводу переговоров с Англией о процедуре ее выхода из ЕС, а также о продлении или отмене санкций, введенных в отношении России за аннексию Крыма и подстрекательство сепаратистов на востоке Украины.

Работоспособный парламент

Если канцлер и правительство Германии остаются у власти только на правах исполняющих обязанности, то законодательная власть, в принципе, полностью работоспособна. Бундестаг вовсе не обязан дожидаться формирования нового Кабинета министров.

Депутаты, правда, медлят с созданием комитетов, структура которых по традиции отражает министерский состав правительства.

ЭВРИКА

Немецкий «Запорожец» отмечает юбилей

Автомобилю «Трабант» из бывшей ГДР исполнилось 60 лет. Сегодня по дорогам Германии колесят более 34 тысяч этих культовых автомобилей.

Предназначенный для решения задачи массовой автомобилизации, «Трабант» был самым дешевым легковым автомобилем в ГДР. Он стоил чуть дороже мотоцикла с коляской. Однако «народный» автомобиль стал и самым дефицитным. Объемы производства не покрывали растущий спрос. Покупателям приходилось ждать своей очереди в среднем около 12 лет.

За все время производства было изготовлено около трех миллионов автомобилей этой марки. Машина экспортировалась во многие страны мира, в том числе и капиталистические. В СССР попадали лишь отдельные экземпляры. В 1991 году с конвейера сошел последний – розового цвета. С тех пор «Трабант» – объект фанатского восхищения. В Берлине на этих культовых средствах передвижения катают туристов.

В 2009 году на международной автомобильной ярмарке IAA 2009 был представлен новый «Трабант». Современная версия культовой гэдээровской малолитражки, удостоенная даже премии, оснащена электродвигателем и развивает скорость до 130 км/ч. Несмотря на начальный ажиотаж вокруг модернизированной реинкарнации ностальгического антиквариата, электромобиль до сих пор не поступил в серийное производство.

О ЧЕМ ГОВОРЯТ...

Кто в Сирии главный: что происходит в стране после ухода ИГ

Несмотря на сделанное Россией объявление о завершении военной операции в Сирии, эксперты убеждены, что Москва по-прежнему остается арбитром во всех вопросах, которые касаются этой страны.

Что сделала Россия в Сирии с 2015 года?

Неожиданная встреча Владимира Путина и Башара Асада, прошедшая в Сочи 20 ноября, зеркально повторяет такую же встречу в 2015 году, сразу после того, как Россия вмешалась в военный конфликт в Сирии.

Тогда картина конфликта была совсем иной. В стране продолжалась гражданская война, сирийская армия отступала под натиском «Исламского государства» *(ИГ, террористическая группировка, запрещенная в России и других странах)*, чьи боевики захватывали все более обширные территории страны.

На стороне различных мятежных группировок явно или скрыто выступали иностранные государства – страны Персидского залива и США.

Эксперты сходятся на том, что вмешательство России существенно изменило расстановку сил.

Благодаря ему правительственным войскам удалось вернуть под свой контроль Алеппо и другие важные города, захваченные исламистами. Одновременно Сирийские демократические силы (СДС), куда входят в основном курды, при поддержке США отбили Ракку и северо-восток Сирии.

Под контролем ИГ осталась только провинция Идлиб.

Эти достижения укрепили положение Асада, выглядевшее прежде довольно шатким, таким образом военное вмешательство России имеет и политические последствия.

Зачем России Сирия?

Как объясняет обозреватель Арабской службы Би-Би-Си **Эдгар Джаллад**, Россия вмешалась в конфликт по нескольким причинам. Но главная из них – защита своих интересов в регионе.

«Россия пытается расширить зону своего влияния. При этом Сирия оставалась одним из последних бастионов России на Ближнем Востоке. Остальные страны находились под влиянием США. Россия вложилась в конфликт, и эти инвестиции оправдались: она вернула свое влияние», – говорит Джаллад.

Российские военные уходят, но остаются

«До полной победы над терроризмом, конечно, еще очень далеко. Но, что касается нашей совместной работы по борьбе с террористами на территории Сирии, эта военная операция действительно завершается», – сказал Путин на встрече с Асадом в Сочи.

При этом из его заявления не следует, что Россия полностью сворачивает военное присутствие в регионе. За ней остаются военные базы, что дает возможность российским военным вмешаться в любой момент, если Асаду понадобится помощь.

По словам Джаллада, Путин чувствует себя абсолютным хозяином положения.

Как и когда будет решаться судьба Сирии?

США окончательно отстранились от всех решений по Сирии и делегировали эти полномочия России, говорит профессор **Джилберт Ачкар** из Школы изучения стран Востока и Африки Лондонского университета.

В среду в Сочи проходили трехсторонние переговоры между Владимиром Путиным и президентами Турции и Ирана – Реджепом Тайипом Эрдоганом и Хасаном Роухани. Основная тема беседы – сирийский вопрос.

В начале декабря там же пройдет Конгресс национального диалога Сирии, где будет обсуждаться дальнейшие действия всех заинтересованных сторон.

Что происходит с внутренней политикой в стране?

Изначально сирийскую оппозицию представляли отдельные разрозненные группы, часто конфликтующие между собой.

Высший комитет по переговорам от сирийской оппозиции, который поддерживала Саудовская Аравия, занимал жесткую позицию, считая, что Асад должен покинуть свой пост.

Менее радикальными были так называемые Московская и Каирская группы.

На прошлой неделе стало известно, что сразу несколько высокопоставленных руководителей Высшего комитета, включая главу организации Рияда Хиджаба, покинули свои посты.

По словам некоторых руководителей, причиной их решения стало давление со стороны международного сообщества. От оппозиции ждут, что она не станет выступать против Асада и позволит ему сохранить свой пост.

Что касается самих сирийцев, то, по словам Джаллада, их устроит любое решение, которое позволит положить конец кровопролитию и восстановить прежний ход жизни.

«Сирийцы так устали от войны», – говорит он.

Чего хотят основные игроки?

«У Вашингтона нет особого интереса к Сирии как к зоне влияния. Он готов оставить ее России. Однако с одним условием: Иран должен покинуть Сирию и вывести свои войска», – говорит профессор Ачкар.

«Еще до того, как стать президентом, Трамп заявлял, что он не будет препятствовать действиям России в Сирии и Асад вполне устроит его как президент Сирии. Даже администрация Обамы дала зеленый свет российскому вмешательству в конфликт», – продолжает он.

Остальные игроки, по словам эксперта, могут только следовать этому решению. Саудовская Аравия, например, не станет идти наперекор Вашингтону, несмотря на то, что выступала за отставку Асада и была против того, чтобы Россия вмешивалась в конфликт. Турция и Иран также координируют свои действия с Россией.

Еще одна заинтересованная сторона – Израиль. Он, как объясняют эксперты, пытается добиться от России гарантий, что влияние Ирана в Сирии будет ограничено.

После того как СДС отбила Ракку у ИГ, курдские силы при поддержке США контролируют северо-восток Сирии. В их руках в том числе находятся нефтяные месторождения, что может стать важным козырем при переговорах.

Курды все еще рассчитывают на то, что смогут получить автономию. Однако против этого выступает Турция, которая пытается помешать участию СДС в сочинских переговорах.

«Игроки могут быть согласны или не согласны с Россией, но все признают, что Россия поменяла ситуацию и с ней нельзя не считаться», – заключает Эдгар Джаллад.

bbc.com

100 ГОД ТАМУ...

Напярэдадні Усебеларускага з'езда

У многіх існуе памылковае разуменне, быццам рэха Кастрычніцкай рэвалюцыі адразу адгукнулася ў Беларусі. Скажу: бальшавікам удалося ўсталяваць сваю – зрэшты, не надта трывалую – уладу ў Менску (так ён тады называўся) толькі 2 лістапада (*даты падаюцца паводле старога стылю. –* **Л.Б.**) 1917 г., калі камандзір бронецягніка Пралыгін, пагражаючы расстрэлам стрэлачнікам і чыгуначным рабочым, прывёз сюды вайсковыя падраздзяленні з прыфрантавой зоны.

У той жа час лістапад сямнаццатага стаў месяцам рэальнай актывізацыі ўсяго беларускага руху. Адчуванне небяспекі для існавання беларусаў як народа і разуменне таго, што петраградскія каляўладныя закалоты і канфлікты даюць ім магчымасць на поўны голас сказаць пра свае чалавечыя і нацыянальныя правы ў небывалым дагэтуль маштабе, актывізавала амаль кожнага, хто да той пары паспеў адчуць сябе беларусам.

З 2 па 7 лістапада сваю нараду ў Рызе праводзяць вайскоўцы-беларусы Паўночнага фронту. Значна больш прадстаўнічымі былі канферэнцыі вайскоўцаў-беларусаў Заходняга і Паўночна-Заходняга франтоў, што сабраліся адпаведна ў Мінску 5–11 лістапада і ў Віцебску 15–22 лістапада 1917 года.

З Дрысенскага, Вілейскага, Слуцкага паветаў – не акупаванай кайзераўскімі войскамі тэрыторыі Беларусі – ішла інфармацыя пра вясковыя сходы, на якіх, паводле сведчання гісторыка Станіслава Рудовіча, "сяляне галасавалі за аўтаномію Беларусі, за стварэнне нацыянальнага войска, навучанне дзяцей на роднай мове".

Бальшавіцкая ўлада таксама не драмала. На той частцы Беларусі, дзе знаходзіліся вялікія вайсковыя сілы, у якіх дамінавалі, натуральна, небеларусы, РСДРП(б) разгарнула актыўную дзейнасць па правядзенні з'ездаў "рабочых і сялянскіх дэпутатаў". Нават рашэнне пра скліканне III з'езда Менскай і Віленскай губерняў было прынята 4 лістапада 1917 года не паўнамоцным органам – Саветам сялянскіх дэпутатаў гэтых губерняў, а прамым загадам бальшавіцкага Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта. У тых дзеячаў беларускага руху, якія былі здольныя думаць цвяроза, заставалася ўсё менш ілюзій наконт таго, што бальшавіцкія правадыры збіраюцца будаваць дэмакратычную рэспубліку.

17 лістапада з Петраграда падае свой голас Беларускі Абласны камітэт пры Усерасійскім Савеце сялянскіх дэпутатаў, створаны пры падтрымцы бальшавіцкай улады ў якасці супрацьвагі Вялікай Беларускай Радзе. Але трэба зазначыць, што ў звароце, прынятым гэтым камітэтам на рускай мове, адстойвалася права беларусаў на аўтаномію ў складзе Расійскай рэспублікі (прапаноўвалася заключэнне "федэратыўнага саюза") і, як бы тое ні было, выказвалася небесціастаўная трывога, што "толькі Беларусь, эканамічна знясіленая і нацыянальна прыгнечаная, можа быць падзелена паміж цэлым шэрагам дзяржаў, што наноў фарміруюцца, і канчаткова страціць сваю адметнасць перад абліччам будучай гісторыі". Варты ўвагі склад тых асоб, якія ўвайшлі ў вышэйзгаданы Абласны камітэт. Тут і сяляне Менскай губерні (Канчар, Ганчарэнка, Паўлоўскі, Грынюк), Магілёўскай губерні (Пацееў, Арол, Бярылаў, Аношка, Максімовіч, Лабанаў, Глікін, Храпуноў, Кажэўнікаў), Віцебскай губерні (Якаўлеў, Карпаў), мабілізаваныя ў армію сяляне Гродзенскай губерні (Савіцкі, Грынюк, Макарэвіч); і вайскоўцы, прадстаўнікі XII, VII, V, III і II армій (Калядка, Маханькоў, Малаковіч, Ісачэнка, Бочка, Канстанчук, Селіванаў; прапаршчыкі Гольман, Каліноўскі); і шляхцічы Менскай губерні Замойскі і Астроўскі; член Выканкама Усерасійскага савета сялянскіх дэпутатаў Карaткевіч; выбраныя на той момант дэпутаты Устаноўчага сходу Малышыцкі, Шышаеў, Гамзагурдзі і іншыя.

У Дрысе (цяпер Верхнядзвінск) 24 лістапада 1917 года арганізуецца Беларускі рэвалюцыйны камітэт на чале з кіраўніком Беларускай народнай партыі сацыялістаў Сушынскім.

Пэўныя аб'яднаўчыя для беларусаў ініцыятывы рэалізуюцца і за лініяй фронту: так, 23 лістапада ў Вільні ствараецца арганізацыйны камітэт рады па скліканні Усебеларускай палітычнай канферэнцыі нацыянальных арганізацый і партый. Там жа ў гэтыя дні ўзнікае Беларуская рыма-каталіцкая дабрачынная арганізацыя "Золак".

Папуліцкая палітыка петраградскага кіраўніцтва бальшавіцкай партыі прывяла да серыі "рэвалюцыйных чынаў" у расійскай арміі: прыбыўшыя ў Магілёў матросы расправіліся з галоўнакамандуючым усёй арміі генералам Духоніным (які незадоўга перад тым, сярод іншага, даў дазвол на стварэнне беларускіх вайсковых злучэнняў у складзе расійскай арміі), а галоўнакамандуючы Заходнім фронтам генерал Балуеў быў гвалтам адхілены ад пасады. Нямецкае камандаванне хутка сарыентавалася ў сітуацыі і прапанавала савецкім кіраўнікам перамір'е, якое было падпісана 21 лістапада 1917 года ў Солах (тагачасны Ашмянскі павет). Пачаліся перамовы ў Брэсце, падчас якіх прадстаўнікі кайзераўскай арміі патрабавалі самавызначэння для Польшчы, Эстляндыі, Ліфляндыі, Курляндыі, Літвы. Беларусі ў гэтым пераліку не было, і пастаўць беларускае пытанне ў парадак дня брэсцкіх перамоў было на той момант задачай амаль што невыканальнай.

У такой сітуацыі палітычная логіка патрабавала вызначэння адзінага палітычнага цэнтра, які каардынаваў бы сваю дзейнасць з Менска, што ўжо нефармальна быў прызнаны цэнтрам палітычнага жыцця беларускіх земляў. Такім цэнтрам на той момант мага быць толькі Вялікая Беларуская Рада. У падтрымку яе дзейнасці ў апошнія дні лістапада 1917 года выступалі не толькі розныя нацыянальныя арганізацыі на бацькаўшчыне, але і – ці не ў большай ступені – беларускія аб'яднанні і таварыствы ў Арле, Арэнбургу, Казані, Пскове, Адэсе і іншых гарадах былой Расійскай імперыі. Праведзены 19–21 лістапада з ініцыятывы Беларускай народнай грамады (БНГ) другі з'езд бежанцаў з Беларусі у значнай ступені прадэманстраваў магчымасць дасягнення згоды паміж разнастайнымі грамадска-палітычнымі сіламі нашага краю, нягледзячы на тое, што пэўныя непаразуменні паміж БСГ і БНГ заставаліся. У асноўным у беларускіх актывістаў розных палітычных напрамкаў на той час выспела думка, што ў бліжэйшай будучыні павінна ўзнікнуць Беларуская рэспубліка з кіраўнічым органам, абраным Беларускім устаноўчым сходам.

Вырашальны крок у гэтым напрамку павінен быў зрабіць першы Усебеларускі з'езд, падрыхтоўка да якога фактычна вялася на працягу ўсіх восеньскіх месяцаў 1917 года.

Лявон БАРШЧЭЎСКІ,
кандыдат філалагічных навук.

МАТЧ ГОДА

Бі правай, Саня!

У бліжэйшую суботу баксёр, якога трэніруе беларускі трэнер, можа стаць чэмпіёнам свету па боксе сярод прафесіяналаў.

25 лістапада суперцяжкавагавік **Аляксандр Усцінаў** у нямецкім Аберхаўзене сустрэнецца з нямецкім баксёрам **Мануэлем Чарам**. Стаўкай у гэтым паядынку будзе пояс чэмпіёна WBA.

Аляксандр Вялікі

Аляксандр Усцінаў нарадзіўся ў вёсцы Павутава на Алтаі, і з Беларуссю яго не звязвала абсалютна нічога.

Хлопец быў фактурны – 202 сантыметры і 140 кілаграмаў, займаўся ў Навасібірску адзінаборствамі. Выпадковая сустрэча з беларускім трэнерам Уладзімірам Задзіранам умомант радыкальна змяніла жыццё Усцінава.

"Памятаю адзін з першых сваіх збораў у "Стайках", – распавядаў Аляксандр budzma.by. – *Ты не ўяўляеш, як мяне матлошылі. Ногі былі сінія. Але не было іншага выхаду, як трымацца".*

На гэты момант Аляксандр Усцінаў правёў на прафесійным рынгу 35 баёў, у якіх атрымаў 34 перамогі (у тым ліку 25 накаўтам).

Задзіран, які прайшоў праз агонь і ваду

Трэнер баксёра **Уладзімір Задзіран** сярод майстроў адзінаборстваў знакавая фігура. Яшчэ ў савецкія часы вывучаў каратэ ў падпольных залах, быў піянерам кікбоксінгу і тайскага боксу ў былым СССР. Стаў першым у Саюзе чэмпіёнам свету сярод прафесіяналаў па кікбоксінгу. Сустрэча з Усцінавым адбылася ў 2001 годзе.

"Я пачынаў яшчэ ў 1978 годзе з каратэ, – распавядаў Задзіран. – *Былі трэнеры, але ўжо праз год сам трэніраваў, хаця мне было ўсяго 16 гадоў. Затым патрапіў у зборную, выступаў, стаў чэмпіёнам… Мы трэніраваліся адзін у аднаго, гэта быў суцэльны калектыў. Затым перайшоў у кікбоксінг, быў першы, хто выступаў за СССР у тайскім боксе".*

Акрамя афіцыйных спаборніцтваў, былі і неафіцыйныя, і сёння трэнер гэтага не хавае.

"Падчас нейкіх закрытых баёў без правіл нікога не хвалявала, як ты пераможаш, – успамінае ён. – *Людзі разумелі, што на гэтым можна зарабляць, і арганізоўвалі таталізатар. Памятаю, прыехалі хлопцы з Растова, прывезлі свайго байца. Прыйшлі да мяне: "Мы ведаем, што ты тут самы моцны. Хочам зрабіць стаўкі на цябе". Я паглядзеў на саперніка – той, як Усцінаў, пад 140 кілаграмаў. Адказваю: "У мяне толькі 30 рублёў". – "Калі выйграеш, то павялічым гэтую суму ў дзесяць разоў". Я і выйграў той матч, у выніку далі мне 300 рублёў. Калі б прайграў, то свае грошы аддаў бы…"*

Паспеў Уладзімір Задзіран атрымаць у "ліхія" 90-я і турэмны вопыт, некалькі год яму давялося правесці ў Магілёўскай калоніі. Дарэчы, сёння ён не вельмі любіць успамінаць пра той перыяд жыцця.

"У 1993 годзе хлопцы прапанавалі стварыць холдынг, – распавёў ён. – *У нас гэта атрымалася, і бізнесмены (а тады існавала палітыка "крышевания") больш працавалі са мной. Адзін мой калега па адзінаборствах прыязджаў да бізнесменаў, а тыя яму казалі: "Прабач, але мы з Задзіранам працуем". Ён тады на мяне моцна раззлаваўся: маўляў, мы ж разам пачыналі!.. Я яму адказаў так: "Спорт спортам, а бізнес бізнесам". Я не ведаў, што той калега моцна пакрыўдзіўся і робіць усё, каб мяне прыбраць з дарогі. А пасля пачаліся непрыемнасці…"*

Сёння для Уладзіміра Задзірана гэта ўжо далёкая гісторыя, а на першым месцы – праца са сваім вучнем Аляксандрам Усцінавым. І перамога ў матчы з нямецкім баксёрам будзе трыумфам не толькі спартсмена, але і трэнера.

«Брыльянтавы хлопчык» – Мануэль Чар

Аляксандру Усцінаву будзе супрацьстаяць баксёр **Манэуль Чар**, які правёў 34 паядынкі і ў 30 перамог.

У верасні 2012 года мацнейшы за немца быў украінец Віталь Клічко, у 2014 годзе Чар прайграў расіяніну Аляксандру Паветкіну…

Дарэчы, спартсмен вядомы не толькі па перамогах на баксёрскім рынгу. Некалькі гадоў таму Мануэль Чар атрымаў раненні ў адным з кафэ ў нямецкім горадзе Эсэн. Паміж баксёрам і невядомым распачаўся канфлікт, і падчас спрэчкі мужчына стрэліў у спартсмена з пісталета, пасля чаго з'ехаў на аўтамабілі. Баксёра прааперыравалі, і, на шчасце, вялікіх наступстваў для здароўя не было.

…У суботу вечарам аматары бокса пабачаць, ці здолее Усцінаў знайсці "падыход" да "брыльянтавага хлопчыка". Як нярэдка крычаць на трыбунах балельшчыкі: "Бі правай, Саня!"

Алесь СІВЫ.

ЭКСКЛЮЗИВ

Владимир ПЛАТОНОВ: «Все силы отдаю науке»

Выдающийся ученый, один из бывших президентов Академии наук Беларуси академик Владимир Платонов в последние годы нечастый гость в нашей стране.

«Народная Воля» поинтересовалась: может быть, легендарный академик приедет в Минск в начале декабря, чтобы принять участие во Втором съезде ученых?

– Нет, этого не случится, – *ответил Владимир Петрович*. – До лета я, скорее всего, не приеду в Минск. И на съезде ученых меня не будет. Выборы академиков недавно в Академии наук были – я тоже не приезжал.

– А почему?

– Все это уже для меня как бы в прошлом. В Академии наук я состою с 29 лет. И, несмотря на то, что я намного моложе многих, у меня огромный академический стаж, намного больше, чем у других! Я поддерживаю контакты, но ехать пока не хочу. Не хочу нервничать, если честно…

– А может, подготовите какое-то специальное выступление для съезда ученых, которое просто передадите в Минск?

– Нет, не буду. Понимаете, съезд ученых – это как бы не совсем в моем стиле, так скажу. Я все-таки привык делать совершенно конкретные вещи, достигать каких-то результатов.

– Одним словом, меньше говорить и больше делать?

– Ну да. Бог мне помогает, и я до сих пор, как ни странно, получаю хорошие, мирового класса результаты. Я благодарен Богу за то, что мне это удается. Несколько раз Российская академия наук (великая Академия!) признавала мои результаты лучшими в масштабе всей Академии – это все-таки событие…

– Но у вас же мировой уровень известности. Вы как звезда, к которой нужно тянуться…

– В мировом масштабе, конечно, это общепризнанно, что, пожалуй, в Беларуси не было кого-то лучшего… Но это все в прошлом. Сейчас люди заняты какими-то другими интересами. Критерии разные изменились, понимаете?

– У нас в последнее время много говорят о том, что наука в кризисе и необходимо реформировать Академию наук, по-другому взглянуть на научные разработки, на оплату труда ученых, подготовить необходимые законодательные акты. Вам случайно не предлагали во всем этом поучаствовать? Вы же глыба!

– Если бы даже и предлагали, то я, пожалуй, не участвовал бы. Я желаю успеха белорусским ученым, очень доброжелательно настроен и к науке, и к Академии наук и, естественно, к Беларуси, которую очень люблю – это моя родина. Но сейчас я стараюсь все силы, которые пока остаются, отдавать науке. Это смысл моей жизни, понимаете?

– Вы себя сегодня считаете больше белорусским или российским ученым?

– Я и российский, и белорусский. У меня нет такого разделения. Я глубоко привязан к России, но в то же время с Беларусью у меня тоже большие связи, да и с некоторыми другими странами тоже. Но я не задумываюсь об этом, а полностью сосредоточен на том, для чего я на этой земле нахожусь.

– Я понимаю, что наука для вас – это очень важно. Но вы настолько глубокий человек, да и ваша жизнь – как хорошее кино… Может, кроме научных тезисов вы успеваете еще делать и какие-то заметки на полях, из которых потом получатся мемуары? Ведь всегда интересно читать то, что человек сам рассказывает о себе и своих переживаниях.

– Если у меня появится желание, может быть, я и выскажусь. Но, согласитесь, что для этого обязательно нужно какое-то внутреннее настроение.

Сил физических все меньше остается, поэтому я стараюсь сейчас продолжить то дело, которое начал в 13 лет, гуляя в лесу на берегу озера в моей Витебской области. Конечно, я и многим другим занимался – литературой, например, но я имею в виду, что если каждый чувствует свое какое-то предназначение, то, мне кажется, должен быть верен ему. Может, это и риторически звучит, но на самом деле это очень важно.

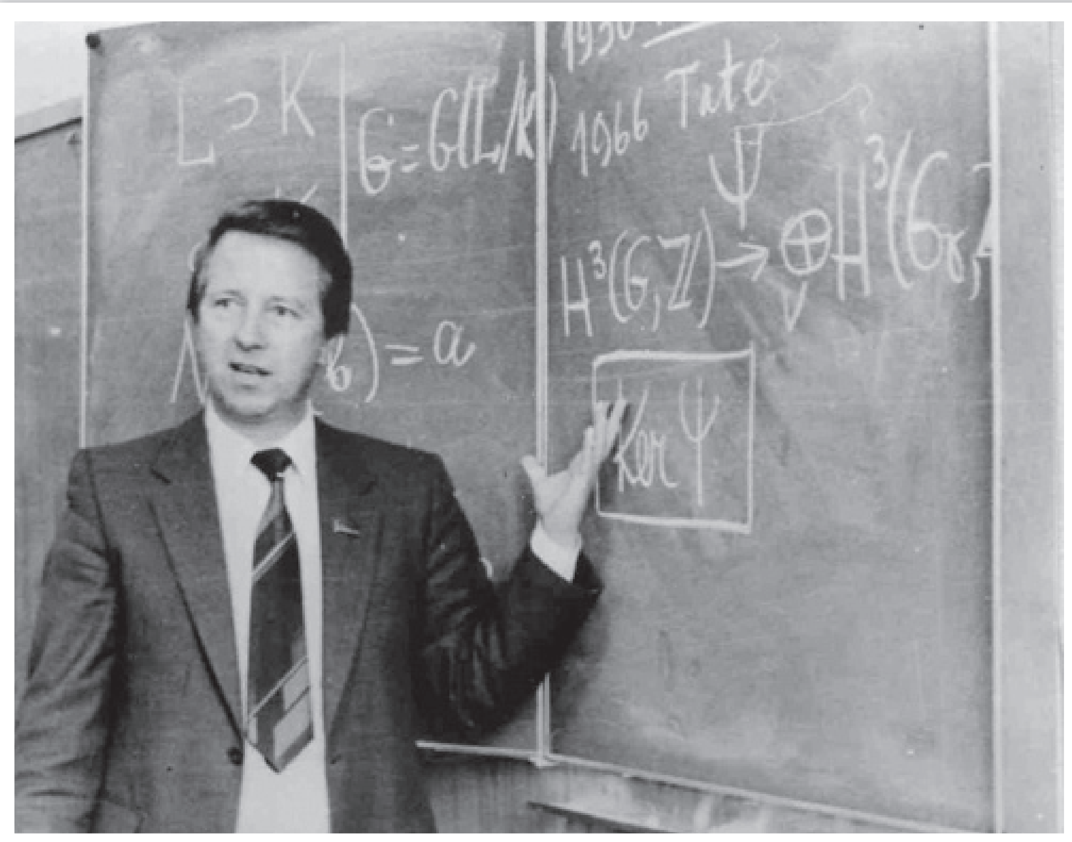

Если у меня получится, может, мы как-нибудь поговорим с вами об этом… Но мне не хочется, чтобы это было как-то помпезно…

– Я как раз и хотела предложить разговор о таких простых вещах, из которых философия жизни складывается. Когда человек, достигший вершин, объясняя важный момент, вдруг говорит: «Так вышло…» – и за этими словами столько всего… Ведь с тех пор, как вы уехали из Беларуси, много воды утекло, и вспомнить есть что…

– В 1992 году был колоссальный шум по поводу моего отъезда. Но, должен сказать, российская пресса на удивление позитивно к этому отнеслась. Помню, «Комсомольская правда» на первой странице написала: *«Белорусский Ломоносов уехал в Америку»*. И мне это было какой-то психологической поддержкой (*смеется*). И «Литературная газета», помню, в мою поддержку большую статью написала – мне ее прислали даже. Мне кажется, Россия на это смотрела шире, какими-то другими глазами…

– А на Беларусь у вас в этом смысле какие-то обиды остались?

– Нет, обид нет. Абсолютно нет!

Понимаете, это сложный вопрос. Это тема для длинного, не телефонного разговора.

– Вы сейчас больше в России живете или все же за границей?

– Больше в Москве. Изредка бываю и в других странах, но ограничиваю поездки, потому что мне уже тяжело. Да и поездил я очень много. Ну вот представьте себе: 1989–1992 годы, это еще советское время. Обнаружилось, что я за эти три года выступал с докладами по приглашению в 57 ведущих университетах мира. Вы вдумайтесь только, какое это время было сложное! 57 университетов, включая и Гарвард, и Принстон, и Париж, и Кембридж… Это было время интересное очень…

– Владимир Петрович, а у вас есть какой-то секрет, как сохранить себя, оставаться в тонусе?

– Особых секретов нет. Думаю, меня держит то, чем я занимаюсь, – любимое дело. Это меня сильно тонизирует…

Марина КОКТЫШ.

ОЧЕНЬ ЛИЧНОЕ

В 1999 году всемирно знаменитый математик десять дней провел за решеткой. Следствие по делу Платонова длилось больше года. В 2001 году суд признал его виновным в акте агрессии по отношению к жене. Суд запретил Платонову в течение двух лет покидать Ватерлоо. Он не мог выезжать даже на лекции в другие страны, математические конференции. Это был не самый простой период в жизни гениального ученого…

О конфликте в семье Платонова рассказывали разное. В одних историях он просто жертва обстоятельств, в других – не самый лучший муж. Но все говорят, что он очень любил свою жену. Кстати, это был второй брак ученого.

Стоит заметить, что сам Владимир Платонов никогда не комментировал свою приватную жизнь.

ПРОСТЫЕ ИСТИНЫ

Успех, как и горе, надо забывать

Став академиком, Платонов буквально через несколько дней в одном из своих интервью признался: *«Хотелось бы поскорее забыть, что я теперь академик. Не то что звание давит… Как бы вам объяснить... Мне хотелось бы себя чувствовать, как будто я кандидат наук. Я считаю, что успех надо забывать, как и горе. По-разному, конечно, но забывать…»*

Математика как внутренняя потребность

«До девятого класса у меня не было осознанного влечения к математике, – признавался всемирно известный академик. – *Я рос в небольшом поселке –Богушевск Витебской области,*– *и наша школа ничем не отличалась от обычной сельской школы. Были далеки от абстрактных наук и мои родители: мама преподавала в начальных классах, папа работал на деревообрабатывающей фабрике. Но я хорошо помню, как в девятом классе вдруг почувствовал тягу к математике, хотя внутреннюю потребность заниматься математикой и только математикой я окончательно осознал уже в Минске, в университете».*

Академики должны быть молодыми

Владимир Платонов стал профессором в 26 лет, членом-корреспондентом Академии наук – в 29, академиком – в 31.

«Близится время, когда и молодые академики не будут никого удивлять, – много лет назад говорил Платонов. – *Вслед за математиками и физиками непременно помолодеют и гуманитарии. Такова тенденция. В самом деле, какой смысл становиться академиком лишь в семьдесят лет? Это звание не только свидетельство о почете, но и стимул».*

В 48 лет Владимир Платонов возглавил Академию наук.

«Я очень колебался, – говорил он в одном из интервью, вернувшись из-за океана. – *Меня долго уговаривали: мол, новые веяния, пришел Горбачев, в науке тоже нужна перестройка... Уговорили. Стал я президентом академии. И с тех пор жил с чувством неудовлетворенности, что функционирую не так, что тяготит меня эта ноша, давит как ученого...»*

Думать на ходу

Свою докторскую диссертацию Владимир Платонов придумал в парке.

«Ходил по дальним аллеям и думал, – говорил он. – *Хорошо думать в парке зимой, под небольшим снегом. И под дождем хорошо, если дождь, конечно, не сильный. Я очень уютно себя чувствую и когда брожу по Минску, по людным улицам, но только чтобы никто не обращал на меня внимания. Прежде, когда я еще учился и жил далеко от университета, я любил думать в троллейбусе, в автобусе. Приспосабливался, конечно. Да и гулять в парке, кстати, я привык, когда у меня еще не было возможности работать дома. Я знал, что Аристотель рекомендует думать в движении, но уходил тогда в парк не потому, что хотел следовать Аристотелю...»*

РЕГИОН

В Гродно опять завершают реконструкцию филармонии

Опять – потому что история длится с 2013 года. И завершить этот проект всегда не хватало чуть-чуть – денег, воли, желания. А то и директора филармонии, в отношении которого в начале нынешнего года возбудили уголовное дело по статье «хищение путем злоупотребления служебными полномочиями». Теперь в областной филармонии новый руководитель. В рамках областной инвестиционной программы возобновилось и финансирование проекта «Капитальный ремонт и реконструкция здания государственного учреждения культуры «Гродненская областная филармония по улице Горновых,17». И, как говорится, чувства нахлынули вновь. Наконец областная филармония получит современный акустический зал с репетиционными классами, складами для костюмов, и не будет скитаться по всем доступным площадкам города: в колледже искусств, в музее, в театрах кукол и областном драматическом. А на новую сцену и зал в 1000 мест, глядишь, чаще будут приезжать Государственный симфонический оркестр и даже Большой театр со спектаклями.

Пока же публика рассматривает проект архитектора Олега Хозея. По его задумке здание «оденут» в современные материалы – стекло и декоративную штукатурку. Фасад будет напоминать огромный экран из стекла. Над входом установят козырек в виде сцены, на ней в перспективе появится скульптура. Главная изюминка проекта – в вестибюле филармонии появится необычная дорожка в виде клавиш фортепиано, выложенная из черного и белого мрамора, стены и гардеробную стойку украсит камень оникс – ценную породу привезут из Италии. Ну и, наконец, будет отреставрирован рядом со зданием неработающий фонтан.

Виктория ДРОЗД.

ПА-ЗА ГУЛЬНЁЙ

Азаранка вяртаецца?

Беларуская тэнісістка плануе пачаць выступленні на спаборніцтвах у студзені.

З 1 па 6 студзеня 2018 года ў новазеланскім Оклендзе пройдзе турнір, і Вікторыя Азаранка не выключае, што возьме там удзел.

Пакуль што беларуска чакае рашэння суда наконт апекі над яе сынам. Яна спадзяецца, што гэтае рашэнне дасць ёй магчымасць падарожнічаць па турнірах з дзіцем.

На гэты момант тэнісістка займае 205-е месца ў рэйтынгу WTA.

Дарэчы, 2 снежня ў Вільнюсе на дабрачынным аўкцыёне прададуць ракетку і красоўкі Азаранка.

ТРАГЕДИЯ

«Смерть не носит криминального характера»

Следственным комитетом проведена проверка по факту гибели Юрия Чечукевича, который в свое время возглавлял Минский городской комитет БРСМ, а в последнее время руководил столичным «Киновидеопрокатом».

Как сообщила *Naviny.by* официальный представитель Следственного комитета Юлия Гончарова, проверкой установлено, что «смерть не носит криминального характера».

Напомним, депутат Минского городского совета Юрий Чечукевич погиб 28 июля. Его тело с признаками падения с высоты было обнаружено в одном из дворов по проспекту Дзержинского: средь бела дня он выпал с балкона многоэтажки.

Эта смерть стала настоящим шоком для близких. Во время похорон они утверждали, что Юрий не мог покончить с собой.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 27 НОЯБРЯ

Беларусь 1

06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 00.40 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15, 00.20 «Зона Х».
09.10 «Главный эфир».
10.20, 12.10, 18.35, 19.20 **«Дежурный врач»**. Сериал.
12.45, 14.35, 15.25 **«Андрейка»**. Х/ф.
15.15, 18.00 «Новости региона».
17.05 «Белорусское «Времечко».
21.00 «Панорама».
21.50 «Наши».
22.10 **«След»**. Сериал.
00.00 «Арена».
00.55 «День спорта».
01.10 **«Офицерские жены»**. Сериал.

Беларусь 2

07.00 «Телеутро».
09.00, 19.05, 21.10 «Телебарометр».
09.35 «Копейка в копейку».
10.10 «Кислый comment».
10.20 «Кунг-фу панда: захватывающие легенды». Мультфильм.
11.20 «Мир наизнанку».
12.30 «Камень, ножницы, бумага».
13.10 «Свадьба вслепую».
14.40 «Вольт». Мультфильм.
16.50 **«Война миров Z»**. Х/ф.
19.15 «Суперлото»
20.10 «Научи жену рулить».
21.40 «Два рубля».
22.00 «КЕНО».
22.05 «ЛавЛавСаг».
23.10 **«Их перепутали в роддоме»**. Сериал.

Беларусь 3

07.00 «Дабранак».
07.35, 12.20, 20.10 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 19.55 «Калейдаскоп».
08.20, 12.15, 23.55 «Гэты дзень».
08.25 «Нацыянальны хіт-парад».
09.20 «Наперад у мінулае».
09.50 «Навукаманія».
10.20, 14.45 **«Расследаванні камісара Мегрэ»**. Серыял.
12.50 «Беларусь як песня». «Ансамбль «Верасы».
13.15 «Славянскі базар» у Віцебску – 2007».
14.15 «Музеі Беларусі».
16.25, 21.05 «Паляўнічыя на скарбы». «Калекцыя Гітлера».
17.05 «Час кіно».
17.10, 21.45 **«Дзікае паляванне караля Стаха»**. М/ф.
19.25 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».
20.40 «Калыханка».

Беларусь 5

07.45 Хоккей. КХЛ. «Динамо-Минск»–«Сибирь».
09.40, 10.45 Биатлон. Этап Кубка мира.
10.35, 18.40 «Спорт-микс».
12.10 «Про спорт. Итоги недели».
12.55 Футбол. Чемпионат Англии. «Хаддерсфилд»–«Манчестер Сити».
14.50 Футбол. Чемпионат Беларуси. 30-й тур. ФК «Городея» – БАТЭ.
16.45 Футбол. Чемпионат Беларуси. ФК «Витебск» – «Динамо».
18.50 Хоккей. Чемпионат Беларуси. «Неман»–«Юность-Минск» (в перерывах – «Спорт-центр»).
21.10 «Спорт-центр».
21.20 «Время футбола».
22.05 Футбол. Чемпионат Англии. Обзор тура.
23.05 Смешанные единоборства. UFC.

ОНТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.05, 07.05, 08.05 «Наше утро».
09.05 «Контуры».
10.00 «Жить здорово!»
11.05, 13.05, 16.15, 18.15, 21.00 «Новости спорта».
11.10 «Модный приговор».
12.20, 13.10 «Гении и злодеи».
13.55 «Давай поженимся!».
14.55 «Мужское/Женское».
16.20 «Обратный отсчет».
16.55 «На самом деле».
18.20 «Контрольная закупка».
18.55 «Удача в придачу!». Дневник.
19.00 «Пусть говорят».
20.00 «Время».
21.05 «Наша жизнь».
22.15 «Анатомия террора».
23.00 «Вечерний Ургант».
23.40 «Ночные новости».
23.55 «Время покажет».

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
10.00 «Картина мира».
10.55 «Погода на неделю».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Вести».
11.40 «Комната смеха».
12.30 «Что происходит».
13.35 «Наше дело».
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
14.35 «О самом главном».
15.45 «60 минут».
17.35 «Судьба человека».
18.45 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
20.35 **«Морозова»**. Сериал.
22.10, 23.10 **«Своя чужая»**. Сериал.
23.55 «Вечер».

НТВ-Беларусь

05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10, 07.10 «Деловое утро НТВ».
07.50, 08.05 **«Возвращение Мухтара»**. Сериал.
09.45 «За гранью».
10.25, 19.40 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневники.
10.30 **«Подозреваются все»**. Сериал.
11.05 **«Свидетели»**. Сериал.
12.00 «Суд присяжных».
13.25, 18.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.00 «ЧП. Расследование».
14.25 «Звезды сошлись».
16.30 «Жди меня».
17.30 «Ты не поверишь!».
19.45 **«Ментовские войны»**. Сериал.
21.25 **«Шелест»**. Сериал.
23.25 «ЧП.by».
23.50 «Итоги дня».
00.20 **«Агентство скрытых камер»**. Сериал.

СТВ

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 17.25 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.10, 23.00 «СТВ-спорт».
08.30 «Неделя».
09.25 «Большой завтрак».
10.05 «Смотреть всем!».
10.40 «Неделя спорта».
11.15 «Русские не сдаются: оружие специального назначения».
12.55 «Большой город».
13.50 **«Ванильное небо»**. Х/ф.
16.15 «Водить по-русски».
16.50 «Теледоктор».
17.35 «Под крышей науки. Тайные проекты спецслужб».
18.35 «Тайны Чапман».
20.00 «Столичные подробности».
20.15 «Военная тайна».
23.05 «Самые шокирующие гипотезы».
23.55 «Загадки человечества».
00.50 «Соль».
01.50 **«Знахарь-2: Охота без правил»**. Сериал.

Мир

06.00 **«Собачья работа»**. Сериал.
07.30 «Доброе утро, мир!».
08.35 «Нет проблем».
10.00, 05.05 «Любимые актеры».
11.00, 13.15 **«Однолюбы»**. Сериал.
13.00, 16.00, 19.00 «Новости».
14.25 «Другой мир».
15.00 «Дела семейные. Новые истории».
16.15, 17.10, 18.05, 05.35 **«Возвращение Мухтара-2»**. Сериал.
19.20 **«Маша в законе»**. Сериал.
21.15 **«Отдел 44»**. Сериал.
23.10 **«Ласковый май»**. Х/ф.
01.20 **«Танцор диско»**. Х/ф.
02.55 **«Мафиоза»**. Сериал.

Россия Культура

06.30 «Вулканическая Одиссея».
07.30, 08.00, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 «Новости культуры».
07.35 «Легенды мирового кино».
08.05, 21.10 «Правила жизни».
08.35, 22.20 **«Аббатство Даунтон»**. Сериал.
09.30 «Полет на Марс, или Волонтеры Красной планеты».
10.15, 17.45 «Наблюдатель».
11.10, 00.25 «Алло, мы ищем таланты!».
12.15 «Мы – грамотеи!».
12.55 «Разговор».
13.35 «Белая студия».
14.15 «Старый город Граца. Здесь царит также умиротворение».
14.30 «Библейский сюжет».
15.10 Национальный оркестр Капитолия Тулузы. Дирижирует Туган Сохиев.
16.00 «Цвет времени».
16.15 «На этой неделе... 100 лет назад. Нефронтовые заметки».
16.40 «Агора».
18.40 «По следу золотого червонца».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Спокойной ночи, малыши!».
20.55 «Сати. Нескучная классика...».
21.40 «Запечатленное время».
23.10 «Запечатленное время».
23.55 «Мастерская архитектуры».
01.25 «Египетские пирамиды».
01.40 «Борис Березовский. Французская и русская музыка».
02.25 «Пятна на Солнце».

Белсат

07.00, 21.00, 01.25 «Аб'ектыў».
07.15 «ПраСвет».
07.50 «Над Нёманам».
08.10 «Эксперт».
08.30 «Зона «Свабоды».
09.05 «Людскія справы»: «Перасадка органаў – дабро ці зло?».
09.40 «Вясёлыя».
10.05, 16.15 «Ценявы свет». Д/ф.
11.35 «Рапарт»: «Дзяржава і грамадства».
12.10 **«Хітрыкі»**. М/ф.
13.45 «Абаранвыя жыццi: Наталі Вуд». Д/ф.
14.40 «Гістарычны даведнік Багуслава Валашаньскага». Дак.серыял.
15.05 **«Байстрыкі»**. Д/ф.
16.00 «Сведкі»: «Антысавецкі самвыдат».
17.50 «Невядомая Беларусь»: «Уладзімір Караткевіч. Душа застанецца». Д/ф.
18.30, 19.30, 23.55, 01.50 «Студыя «Белсат».
18.55 «Асабісты капітал».
19.15 «Гісторыя пад знакам «Пагоні».
21.25, 02.10 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Курганы Наўры. На мяжы крывіцкай зямлі».
22.00 **«Форс-мажор»**. М/ф.

ВТОРНИК, 28 НОЯБРЯ

Беларусь 1

06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 00.40 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15, 00.20 «Зона Х».
08.50 Слово митрополита Павла на начало Рождественского поста.
09.10, 22.10 **«След»**. Сериал.
10.55, 12.10, 18.35, 19.20 **«Дежурный врач»**. Сериал.
13.10 «Детский доктор».
13.45 «День в большом городе».
14.45, 15.25 **«Райское место»**. Сериал.
15.15, 18.00 «Новости региона».
17.05 «Белорусское «Времечко».
21.00 «Панорама».
21.50 «Специальный репортаж».
00.00 «Сфера интересов».
00.55 «День спорта».
01.10 **«Офицерские жены»**. Сериал.

Беларусь 2

07.00 «Телеутро».
09.00, 19.10 «Телебарометр».
09.05, 17.05 **«Женский рай»**. Сериал.
11.05, 22.05 «Папа сможет?».
11.55 **«Команда»**. Сериал.
13.55, 19.15 «Понаехали».
15.10, 22.55 **«Их перепутали в роддоме»**. Сериал.
16.15, 23.45 «Ничего себе ньюз».
16.20, 23.50 «Пин_код».
20.20 «Барышня-крестьянка».
21.30 «Богиня шопинга».
22.00 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».

Беларусь 3

07.00 «Дабранак».
07.35, 12.20, 20.15 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 20.00 «Калейдаскоп».
08.20, 12.15, 23.00 «Гэты дзень».
08.25, 18.35 **«Ясенін»**. Серыял.
09.20, 18.10 «Легенды кіно».
09.50 «Камертон».
10.20, 15.00 **«Расследаванні камісара Мегрэ»**. Серыял.
12.50 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».
13.15 «Славянскі базар» у Віцебску – 2008».
14.10 «Музеі Беларусі».
14.35 «Я хачу гэта ўбачыць!».
16.35, 21.05 «Паляўнічыя на скарбы».
17.15, 21.45 **«Далёка ад вайны»**. Серыял.
19.30 «Ваша лато», «Пяцёрачка».
20.40 «Калыханка».
22.40 «Песні пад гітару».

Беларусь 5

08.00 Хоккей. Чемпионат Беларуси. «Неман»–«Юность-Минск».
09.55 «Время футбола».
10.40 Футбол. Чемпионат Англии. Обзор тура.
11.40, 16.10 «Спорт-микс».
11.50 «Гандбол над Бугом».
12.20 «Хоккей для всех».
12.55 Баскетбол. Квалификация к чемпионату мира – 2019. Мужчины. Беларусь–Черногория.
14.35 Гандбол. Лига чемпионов. «Киль» – БГК им.Мешкова.
16.20 Смешанные единоборства. UFC.
18.30 Гандбол. Лига чемпионов. Видеожурнал.
19.00 «Спорт-центр».
19.10 «Овертайм». КХЛ.
19.25 Хоккей. КХЛ. «Динамо-Минск»–«Югра» (в перерывах – «Овертайм». КХЛ).
22.10 «Спорт-кадр».
22.40 Футбол. Чемпионат Англии. «Лестер»–«Тоттенхэм» (в перерыве – «Спорт-центр»).

ОНТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.05, 07.05, 08.05 «Наше утро».
09.05 «Наша жизнь».
10.00 «Жить здорово!».
11.05, 13.05, 16.15, 18.15, 21.00 «Новости спорта».
11.10 «Модный приговор».
12.20, 13.10, 19.00 «Пусть говорят».
13.55 «Давай поженимся!».
14.55 «Мужское/Женское».
16.20 «Обратный отсчет».
16.55 «На самом деле».
18.20 «Контрольная закупка».
18.55 «Удача в придачу!». Дневник.
20.00 «Время».
21.05 **«Большие деньги»**. Сериал.
23.05 «Вечерний Ургант».
23.40 «Ночные новости».
23.55 «Время покажет».

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Вести».
11.40 «Комната смеха».
12.00, 22.30, 23.10 **«Своя чужая»**. Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
14.35 «О самом главном».
15.45 «60 минут».
17.35 «Судьба человека».
18.45 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
20.35 **«Морозова»**. Сериал.
22.10 «Простые вопросы».
00.10 «Вечер».

НТВ-Беларусь

05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10, 07.10 «Деловое утро НТВ».
07.50, 08.05 **«Возвращение Мухтара»**. Сериал.
09.40, 23.25 «ЧП.by».
10.25, 19.40 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневники.
10.30 **«Подозреваются все»**. Сериал.
11.05 **«Свидетели»**. Сериал.
12.00 «Суд присяжных».
13.30, 18.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.05 «Место встречи».
16.35 **«Улицы разбитых фонарей»**. Сериал.
19.45 **«Ментовские войны»**. Сериал.
21.25 **«Шелест»**. Сериал.
23.50 «Итоги дня».
00.20 **«Агентство скрытых камер»**. Сериал.

СТВ

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 17.25 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.10, 23.00 «СТВ-спорт».
08.30, 18.35 «Тайны Чапман».
09.35, 23.25 «Самые шокирующие гипотезы».
10.40 **«Фаталисты»**. Сериал.
12.30, 00.15 «Загадки человечества».
13.50 **«Милые кости»**. Х/ф.
16.00 «Центральный регион».
16.50 «Солдаты и офицеры».
17.35 **«Под прикрытием»**. Сериал.
20.00 «Столичные подробности».
20.15 **«Мне бы в небо»**. Х/ф.
22.20 «Смотреть всем!».
23.05 «Автопанорама».
01.10 **«Знахарь-2: Охота без правил»**. Сериал.

Мир

06.00, 16.15, 17.10, 18.05, 05.35 **«Возвращение Мухтара-2»**. Сериал.
07.30 «Доброе утро, мир!».
08.35 «Нет проблем».
10.00, 05.00 «Любимые актеры».
11.00, 13.15 **«Однолюбы»**. Сериал.
13.00, 16.00, 19.00 «Новости».
14.25 «Другой мир».
15.00 «Дела семейные. Новые истории».
19.20 **«Маша в законе»**. Сериал.
21.15 **«Отдел 44»**. Сериал.
23.10 **«Диагноз: любовь»**. Х/ф.
00.45 **«Ласковый май»**. Х/ф.
02.55 **«Мафиоза»**. Сериал.

Россия Культура

06.30 «Человек или робот?».
07.30, 08.00, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 «Новости культуры».
07.35 «Легенды мирового кино».
08.05, 21.10 «Правила жизни».
08.35, 22.20 **«Аббатство Даунтон»**. Сериал.
09.25 «Ицукусима. Говорящая природа Японии».
09.40, 19.45 «Главная роль».
10.15, 17.45 «Наблюдатель».
11.10, 00.35 «Пророки в своем Отечестве».
12.25 «Мастерская архитектуры».
13.00 «Сати. Нескучная классика...».
13.45 «По следу золотого червонца».
14.30 «Блеск и горькие слезы российских императриц».
15.10, 01.45 Национальный оркестр Капитолия Тулузы. Дирижирует Туган Сохиев.
15.40 «Пятна на Солнце».
16.15 «Эрмитаж».
16.40 «2 Верник 2».
17.25 «Бухта Котора. Фьорд Адриатики».
18.40 «Рейд на Дуклу».
20.05 «Магия звука и чудеса науки».
20.45 «Кацусика Хокусай».
20.55 «Спокойной ночи, малыши!».
21.40 «Искусственный отбор».
23.10 «Запечатленное время».
23.55 «Тем временем».
02.35 «Баку. В стране огня».

Белсат

07.00, 08.00, 12.35, 13.35, 18.30, 19.30, 23.25, 01.20 «Студыя «Белсат».
07.25, 13.05 «Асабісты капітал».
07.30, 13.25 «Гісторыя пад знакам «Пагоні».
09.30, 15.05, 21.00, 00.50 «Аб'ектыў».
09.55, 15.35 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Курганы Наўры. На мяжы крывіцкай зямлі».
10.15, 15.50 «Эксперт».
10.40 **«Поза дзіцяці»**. М/ф.
16.10, 22.30 **«Байстрыкі»**. Д/ф.
17.05 «Абаранвыя жыццi: Наталі Вуд». Д/ф.
17.55 «Людскія справы»: «Перасадка органаў – дабро ці зло?».
19.00 «Прыват»: «Жыццё пасля спорту».
21.25, 01.35 «Друя». Рэпартаж.
21.40 «Неабвешчаная вайна. Нататкі дакументаліста». Д/ф.

СРЕДА, 29 НОЯБРЯ

Среда, 29 ноября

Беларусь 1
06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 00.35 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15, 00.15 «Зона Х».
09.10, 22.10 **«След»**. Сериал.
10.55, 12.10, 18.35, 19.20 **«Дежурный врач»**. Сериал.
13.10 «Детский доктор».
13.45 «День в большом городе».
14.45, 15.25 **«Райское место»**. Сериал.
15.15, 18.00 «Новости региона».
17.05 «Белорусское «Времечко».
21.00 «Панорама».
21.50 «Актуальное интервью».
00.00 «Сфера интересов».
00.55 «День спорта».
01.05 **«Офицерские жены»**. Сериал.

Беларусь 2

07.00 «Телеутро».
09.00, 19.15 «Телебарометр».
09.05, 17.10 **«Женский рай»**. Сериал.
11.10, 22.05 «Папа сможет?».
12.05 **«Команда»**. Сериал.
14.05, 19.20 «Битва салонов».
15.15, 22.55 **«Их перепутали в роддоме»**. Сериал.
16.15, 23.45 «Ничего себе ньюз».
16.20, 23.50 «Пин_код».
20.20 «Барышня-крестьянка».
21.30 «Богиня шопинга».
22.00 «Спортлото 5 из 36», «КЕНО».

Беларусь 3

07.00 «Дабранак».
07.35, 12.20, 20.10 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 19.55 «Калейдаскоп».
08.20, 12.15, 22.55 «Гэты дзень».
08.25, 18.35 **«Ясенін»**. Серыял.
09.20, 18.10 «Легенды кіно».
09.50 «Камертон».
10.20, 15.05 **«Расследаванні камісара Мегрэ»**. Серыял.
12.50 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».
13.15 «Славянскі базар» у Віцебску – 2009».
14.10 «Музеі Беларусі».
14.35 «Я хачу гэта ўбачыць!».
16.35, 21.05 «Паляўнічыя на скарбы».
17.15, 21.45 **«Далёка ад вайны»**. Серыял.
19.25 «Тэатр у дэталях». **«Дзікае паляванне караля Стаха»**. Спектакль Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача.
20.40 «Калыханка».
22.40 «Песні пад гітару».

Беларусь 5

07.25, 19.05 Биатлон. Этап Кубка мира.
08.45 Футбол. Чемпионат Англии. «Уотфорд»–«Манчестер Юнайтед».
10.45, 14.50 «Спорт-микс».
10.55 Хоккей. КХЛ. «Динамо-Минск»–«Югра».
12.50 Футбол. Чемпионат Англии. «Брайтон»–«Кристал Пэлас».
15.00 Футбол. Чемпионат Англии. «Вест Бромвич»–«Ньюкасл».
17.00 «Козел про футбол».
17.20, 18.25 «Спорт-кадр».
17.50 «Слэм-данк».
18.35 «Огневой рубеж».
21.05 Хоккей. Чемпионат Беларуси. U-20–«Юность-Минск».
22.55 Футбол. Чемпионат Англии. «Манчестер Сити»–«Саутгемптон» (в перерыве – «Спорт-центр»).

ОНТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.05, 07.05, 08.05 «Наше утро».
09.05 «Нонна Мордюкова. Такой ее никто не знал».
10.00 «Жить здорово!».
11.05, 13.05, 16.15, 18.15, 21.00 «Новости спорта».
11.10 «Модный приговор».
12.20, 13.10, 19.00 «Пусть говорят».
13.55 «Давай поженимся!».
14.55 «Мужское/Женское».
16.20 «Обратный отсчет».
16.55 «На самом деле».
18.20 «Контрольная закупка».
18.55 «Удача в придачу!». Дневник.
20.00 «Время».
21.05 **«Большие деньги»**. Сериал.
23.05 «Вечерний Ургант».
23.45 «Ночные новости».
00.00 «Время покажет».

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Вести».
11.40 «Простые вопросы».
12.00, 22.10, 23.10 **«Своя чужая»**. Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
14.35 «О самом главном».
15.45 «60 минут».
17.35 «Судьба человека».
18.45 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
20.35 **«Морозова»**. Сериал.
23.55 «Вечер».

НТВ-Беларусь

05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10, 07.10 «Деловое утро НТВ».
07.50, 08.05 **«Возвращение Мухтара»**. Сериал.
09.40, 23.25 «ЧП.by».
10.25, 19.40 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневники.
10.30 **«Подозреваются все»**. Сериал.
11.05 **«Свидетели»**. Сериал.
12.00 «Суд присяжных».
13.30, 18.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.05 «Место встречи».
16.35 **«Улицы разбитых фонарей»**. Сериал.
19.45 **«Ментовские войны»**. Сериал.
21.25 **«Шелест»**. Сериал.
23.50 «Итоги дня».
00.20 **«Агентство скрытых камер»**. Сериал.

СТВ

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 17.25 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.10, 23.00 «СТВ-спорт».
08.30, 18.35 «Тайны Чапман».
09.35, 23.05 «Самые шокирующие гипотезы».
10.40 **«Фаталисты»**. Сериал.
12.30, 23.55 «Загадки человечества».
13.50 **«Мне бы в небо»**. Х/ф.
15.45 «Водить по-русски».
16.10 «Автопанорама».
16.50 «Солдаты и офицеры».
17.35 **«Под прикрытием»**. Сериал.
20.00 «Столичные подробности».
20.15 «Территория заблуждений».
22.00 «Смотреть всем!».
00.45 **«Знахарь-2: Охота без правил»**. Сериал.

Мир

06.00, 16.15, 17.10, 18.05, 04.50 **«Возвращение Мухтара-2»**. Сериал.
07.30 «Доброе утро, мир!».
08.35 «Нет проблем».
10.00, 02.15 «Любимые актеры».
10.30, 13.10, 19.20 **«Маша в законе»**. Сериал.
13.00, 16.00, 19.00 «Новости».
14.25 «Другой мир».
15.00 «Дела семейные. Новые истории».
21.15 **«Отдел 44»**. Сериал.
23.10 **«Самая лучшая бабушка»**. Х/ф.
00.45 **«Диагноз: любовь»**. Х/ф.
02.55 **«Мафиоза»**. Сериал.

Россия Культура

06.30 «Трогир. Старый город. Упорядоченные лабиринты».
06.45 «Магия звука и чудеса науки».
07.30, 08.00, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 «Новости культуры».
07.35 «Легенды мирового кино».
08.05, 21.10 «Правила жизни».
08.35, 22.20 **«Аббатство Даунтон»**. Сериал.
09.25 «Троя. Археологические раскопки на судьбоносной горе».
09.40, 19.45 «Главная роль».
10.15, 17.45 «Наблюдатель».
11.10, 00.35 «Ваш выход».
12.15 «Гений».
12.45 «Гуинедд. Валлийские замки Эдуарда Первого».
13.00 «Искусственный отбор».
13.45 «Рейд на Дуклу».
14.30 «Блеск и горькие слезы российских императриц».
15.10, 01.35 Национальный оркестр Капитолия Тулузы. Дирижирует Туган Сохиев.
15.50, 02.10 «Охотники за планетами».
16.20 «Пешком...».
16.50 «Ближний круг Владимира Хотиненко».
18.45 «Созидатель Краснов».
20.05 «Архитектура и погода».
20.55 «Спокойной ночи, малыши!».
21.40 «Абсолютный слух».
23.10 «Запечатленное время».
23.55 «Кшиштоф Занусси. Путешествие длиною в жизнь, или Право на исповедь».
02.35 «Макао. Остров счастья».

Белсат

07.00, 08.00, 13.00, 14.00, 18.30, 19.30, 23.30, 01.25 «Студыя «Белсат».
07.30, 13.30 «Прыват».
09.30, 15.30, 21.00, 01.00 «Аб'ектыў».
09.55, 15.55 «Друя». Рэпартаж.
10.15, 17.55 «Рапарт»: «Дзяржава і грамадства».
10.45 «Абаранвыя жыццi»: «Наталі Вуд». Д/ф.
11.35 «Байстрыкі». Д/ф.
12.30, 16.15 «Кулінарныя падарожжы Роберта Макловіча».
16.40 «Неабвешчаная вайна. Нататкі дакументаліста». Д/ф.
17.30 «Асабісты капітал».
18.55 «Маю права».
19.15 «Гісторыя пад знакам «Пагоні».
21.25, 01.45 «Вясёлыя».
21.50 **«Дзецi і рыбы»**. М/ф.

ЧЕТВЕРГ, 30 НОЯБРЯ

Беларусь 1

06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 00.35 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15, 00.15 «Зона Х».
09.10, 22.10 **«След»**. Сериал.
10.55, 12.10, 18.35, 19.20 **«Дежурный врач»**. Сериал.
13.10 «Детский доктор».
13.45 «День в большом городе».
14.45, 15.25 **«Райское место»**. Сериал.
15.15, 18.00 «Новости региона».
17.05 «Белорусское «Времечко».
21.00 «Панорама».
21.50 «Специальный репортаж».
00.00 «Сфера интересов».
00.55 «День спорта».
01.05 **«Офицерские жены»**. Сериал.

Беларусь 2

07.00 «Телеутро».
09.00, 19.10 «Телебарометр».
09.05, 17.05 **«Женский рай»**. Сериал.
11.05, 22.05 «Папа сможет?».
11.55 **«Команда»**. Сериал.
13.55, 19.15 «На ножах».
15.10, 22.55 **«Их перепутали в роддоме»**. Сериал.
16.15, 23.45 «Ничего себе ньюз».
16.20, 23.50 «Пин_код».
20.20 «Барышня-крестьянка».
21.30 «Богиня шопинга».
22.00 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».

Беларусь 3

07.00 «Дабранак».
07.35, 12.20, 20.10 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 19.55 «Калейдаскоп».
08.20, 12.15, 22.55 «Гэты дзень».
08.25, 18.35 **«Ясенін»**. Серыял.
09.20, 18.05 «Легенды кіно».
09.45 «Камертон».
10.15, 14.45 **«Расследаванні камісара Мегрэ»**. Серыял.
12.50 «Майстэрня. Гісторыя аднаго мастака».
13.15 «Славянскі базар» у Віцебску – 2010».
14.15 «Музеі Беларусі».
16.30, 21.05 «Паляўнічыя на скарбы».
17.15, 21.45 **«Далёка ад вайны»**. Серыял.
19.25 «Тэатр у дэталях». **«Кругі рая. Янка Купала»**. Спектакль Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі.
20.40 «Калыханка».
22.40 «Песні пад гітару».

Беларусь 5

07.25, 16.20 Футбол. Чемпионат Англии.
09.20 «Огневой рубеж».
09.50, 19.05 Биатлон. Этап Кубка мира.
11.20, 15.40 «Спорт-микс».
11.30 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Мужчины. 56 кг.
13.10 «Слэм-данк».
13.40 Хоккей. Чемпионат Беларуси. U-20–«Юность-Минск».
15.50 «Мир английской премьер-лиги». Видеожурнал.
18.20 «Овертайм».
18.55, 21.05 «Спорт-центр».
21.15 Хоккей. Чемпионат Беларуси. «Металлург» (Жлобин) – «Неман» (Гродно).
23.15 Футбол. Чемпионат Англии. Обзор тура.

ОНТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.05, 07.05, 08.05 «Наше утро».
09.05 «Теория заговора».
10.00 «Жить здорово!».
11.05, 13.05, 16.15, 18.15, 21.00 «Новости спорта».
11.10 «Модный приговор».
12.20, 13.10, 19.00 «Пусть говорят».
13.55 «Давай поженимся!».
14.55 «Мужское/Женское».
16.20 «Обратный отсчет».
16.55 «На самом деле».
18.20 «Контрольная закупка».
18.55 «Удача в придачу!». Дневник.
20.00 «Время».
21.05 **«Большие деньги»**. Сериал.
23.05 «Вечерний Ургант».
23.45 «Ночные новости».
00.00 «Время покажет».

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.30, 17.00, 20.00 «Вести».
12.00 Разговор с Председателем Правительства РФ Дмитрием Медведевым.
13.30 «О самом главном».
14.20, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
15.00, 22.30, 23.10 **«Своя чужая»**. Сериал.
17.35 «60 минут».
18.45 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
20.35 **«Морозова»**. Сериал.
22.10 «Простые вопросы».
00.10 «Вечер».

НТВ-Беларусь

05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10, 07.10 «Деловое утро НТВ».
07.50, 08.05 **«Возвращение Мухтара»**. Сериал.
09.40, 23.25 «ЧП.by».
10.25, 19.40 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневники.
10.30 **«Подозреваются все»**. Сериал.
11.05 **«Свидетели»**. Сериал.
12.00 «Суд присяжных».
13.30, 18.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.05 «Место встречи».
16.35 **«Улицы разбитых фонарей»**. Сериал.
19.45 **«Ментовские войны»**. Сериал.
21.25 **«Шелест»**. Сериал.
23.50 «Итоги дня».
00.20 **«Агентство скрытых камер»**. Сериал.

СТВ

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 17.25 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.10, 23.00 «СТВ-спорт».
08.30, 18.35 «Тайны Чапман».
09.35, 23.25 «Самые шокирующие гипотезы».
10.40 **«Подкидной»**. Сериал.
12.30, 00.15 «Загадки человечества».
13.50 «Золотая калекцыя беларускай песні».
16.50 «Минск и минчане».
17.35 **«Под прикрытием»**. Сериал.
20.00 «Столичные подробности».
20.15 **«Самолетом, поездом, автомобилем»**. Х/ф.
21.50 «Смотреть всем!».
23.05 «Автопанорама».
01.05 «Metallica: одна ночь по-французски». Концерт.

Мир

06.00, 16.15, 17.10, 18.05, 04.45 **«Возвращение Мухтара-2»**. Сериал.
07.30 «Доброе утро, мир!».
08.35 «Нет проблем».
10.00 «Любимые актеры».
10.30, 13.10, 19.20 **«Маша в законе»**. Сериал.
13.00, 16.00, 19.00 «Новости».
14.25 «Другой мир».
15.00 «Дела семейные. Новые истории».
21.15 **«Отдел 44»**. Сериал.
23.10 **«Четыре таксиста и собака»**. Х/ф.
01.10 **«Самая лучшая бабушка»**. Х/ф.
02.55 **«Мафиоза»**. Сериал.

Россия Культура

06.30 «Архитектура и погода».
07.30, 08.00, 10.00, 15.00, 19.30, 23.40 «Новости культуры».
07.35 «Легенды мирового кино».
08.05, 21.10 «Правила жизни».
08.35, 22.20 **«Аббатство Даунтон»**. Сериал.
09.40, 19.45 «Главная роль».
10.15, 17.45 «Наблюдатель».
11.10, 00.55 «Репортаж о прибытии в СССР Президента СФРЮ, Председателя Союза коммунистов Югославии Иосипа Броз Тито».
12.15 «Игра в бисер».
13.00 «Абсолютный слух».
13.45 «Созидатель Краснов».
14.30 «Блеск и горькие слезы российских императриц».
15.10, 02.00 Национальный оркестр Капитолия Тулузы.
16.20 «Россия, любовь моя!».
16.50 «Линия жизни».
18.45 «Странствующий энтузиаст Мстислав Добужинский».
20.05 «Уловки памяти».
20.55 «Спокойной ночи, малыши!».
21.40 «Острова».
23.30 «Запечатленное время».
00.15 «Черные дыры. Белые пятна».
02.40 «Цвет времени».

Белсат

07.00, 08.00, 13.10, 14.10, 18.30, 19.30, 00.05, 01.55 «Студыя «Белсат».
07.30, 13.40 «Маю права».
07.50, 14.00 «Гісторыя пад знакам «Пагоні».
09.30, 15.40, 21.00, 01.35 «Аб'ектыў».
10.00, 16.10 «Вясёлыя».
10.25, 16.35 «Невядомая Беларусь»: «Уладзімір Караткевіч. Душа застанецца». Д/ф.
11.00 **«Дзецi і рыбы»**. М/ф.
12.40, 17.35 «Прыват».
17.10 «Гістарычны даведнік Багуслава Валашаньскага». Дак. серыял.
18.05 «Эксперт».
18.55 «Людскія справы».
21.25, 02.20 «Рэпартэр».
21.50 «Дакументальны серыял Бі-Бі-Сі».
22.40 «Карыстальнік Аміна». Д/ф.

ПЯТНИЦА, 1 ДЕКАБРЯ

Беларусь 1

06.00, 07.20, 08.15 «Доброе утро, Беларусь!».
07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 01.55 «Новости».
07.05, 08.05 «Новости экономики».
07.10, 08.10, 18.15 «Зона Х».
09.10 «След». Сериал.
10.55, 12.10, 18.40, 19.20 «Дежурный врач». Сериал.
13.10 «Детский доктор».
13.40 «День в большом городе».
14.40, 15.25, 17.25 «Райское место». Сериал.
15.15, 18.00 «Новости региона».
21.00 «Панорама».
21.50 «Клуб редакторов».
22.30 «Сказки мачехи». Сериал.
02.10 «День спорта».

Беларусь 2

07.00 «Телеутро».
09.00, 19.20 «Тэлебарометр».
09.05, 17.05 «Женский рай». Сериал.
11.15 «Папа сможет?».
12.10 «Команда». Сериал.
14.05, 19.25 «Американский жених».
15.15 «Их перепутали в роддоме». Сериал.
16.15, 00.10 «Ничего себе ньюз».
16.20, 00.15 «Пин_код».
20.20 «Барышня-крестьянка».
21.30 «Богиня шопинга».
22.00 «Спортлото 5 из 36», «КЕНО».
22.05 «Битва экстрасенсов. 16-й сезон».

Беларусь 3

07.00 «Дабраранак».
07.40, 12.20, 20.10 «Беларуская кухня».
08.05, 12.00, 19.55 «Калейдаскоп».
08.20, 12.15, 23.50 «Гэты дзень».
08.25, 18.20 «Асобае падраздзяленне». М/ф.
09.30, 17.55 «Легенды кіно».
10.00 «Зямля, якая дае мне сілы».
10.25, 14.40 «Расследаванні камісара Мегрэ». Серыял.
12.50 «Сіла веры».
13.15 «Славянскі базар» у Віцебску – 2011».
14.10 «Музеі Беларусі».
16.15, 21.05 «Бітва за Днепр. Невядомыя героі».
16.55, 21.45 «Далёка ад вайны». Серыял.
19.25 «Тэатр у дэталях». **«Юнона» і «Авось».** Спектакль Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра.
20.40 «Калыханка».
22.40 «Песні пад гітару».
22.55 «Час кіно».

Беларусь 5

08.00 Хоккей. Чемпионат Беларуси.
09.55, 19.35 Биатлон. Этап Кубка мира.
11.40, 14.00 «Спорт-микс».
11.50 Тяжелая атлетика.
13.30 «Овертайм».
14.10 Футбол. Чемпионат Англии. Обзор тура.
15.10 Смешанные единоборства.
17.15 «На пути к чемпионату мира – 2018».
17.50, 21.00 «Спорт-центр».
18.00 Футбол. Чемпионат мира – 2018. Жеребьевка группового этапа. Прямая трансляция.
19.00 «Фактор силы».
21.10 Всемирные игры боевых искусств. Минск-2017.
22.20 Бокс. Бой за титул чемпиона мира по версии WBA. А.Устинов (Беларусь) – М.Чарр (Германия).

ОНТ

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 «Наши новости».
06.05, 07.05, 08.05 «Наше утро».
09.05 «Идеальный ремонт».
10.00 «Жить здорово!».
11.05, 13.05, 16.15, 18.15, 21.00 «Новости спорта».
11.10 «Модный приговор».
12.20, 13.10 «Гении и злодеи».
13.55 «Давай поженимся!».
14.55 «Мужское/Женское».
16.20 «Приходите завтра...». Х/ф.
18.20 «Контрольная закупка».
18.55 «Удача в придачу!». Дневник.
19.00 «Поле чудес».
20.00 «Время».
21.05 «Голос». Новый сезон.
23.00 «Что? Где? Когда?» в Беларуси». Зимняя серия игр.
00.10 «Вечерний Ургант».
01.10 «Ночные новости».

РТР-Беларусь

07.00 «Утро России».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Вести».
11.40 «Простые вопросы».
12.00 «Своя чужая». Сериал.
13.50, 16.50, 19.50, 23.00 «Новости – Беларусь».
14.35 «О самом главном».
15.45 «60 минут».
17.35 «Судьба человека».
18.45 «Андрей Малахов. Прямой эфир».
20.35 «Морозова». Сериал.
22.15, 23.10 «Юморина».
00.25 «Третья попытка». Х/ф.

НТВ-Беларусь

05.55 «Астропрогноз».
06.00, 07.00, 08.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
06.10, 07.10 «Деловое утро НТВ».
07.50, 08.05 «Возвращение Мухтара». Сериал.
09.40, 23.20 «ЧП.by».
10.25, 19.40 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневники.
10.30 «Подозреваются все». Сериал.
11.05 «Свидетели». Сериал.
12.00 «Суд присяжных».
13.30, 18.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие».
14.05 «Место встречи».
16.35 «Улицы разбитых фонарей». Сериал.
19.45 «Ментовские войны». Сериал.
23.55 «Агентство скрытых камер». Сериал.

СТВ

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 часа».
06.10, 17.25 «Минщина».
06.20, 07.45 «Утро. Студия хорошего настроения».
07.40, 20.10, 23.00 «СТВ-спорт».
08.30, 18.35 «Тайны Чапман».
09.35 «Самые шокирующие гипотезы».
10.40 «Подкидной». Сериал.
12.30 «Загадки человечества».
13.50 «Самолетом, поездом, автомобилем». Х/ф.
15.30 «Водить по-русски».
16.10 «Автопанорама».
16.50 «Добро пожаловаться».
17.10 «Открытый разговор».
17.35 «Под прикрытием». Сериал.
20.00 «Столичные подробности».
20.15 «Русское оружие будущего: на море, на суше, в воздухе».
22.00 «Смотреть всем!».
23.05 «Доказательства бога».
00.00 «Эннио Морриконе: записки мира». Концерт в Венеции.

Мир

06.00, 17.10, 18.05 «Возвращение Мухтара-2». Сериал.
07.30 «Доброе утро, мир!».
08.35, 23.00 «Во весь голос».
09.45 «Наше кино. История большой любви».
10.20, 13.15 «Маша в законе». Сериал.
13.00, 16.00, 19.00 «Новости».
14.25 «Другой мир».
15.00 «Дела семейные. Новые истории».
16.15 «Секретные материалы».
19.20 «Минус один». Сериал.
00.20 «Держись, шоубиз!».
00.50 «Кошмар большого города».
01.20 «Банковский билет в миллион фунтов стерлингов». Х/ф.
03.00 «Опасные гастроли». Х/ф.
04.45 Мультфильмы.

Россия Культура

06.30 «Уловки памяти».
07.30, 08.00, 10.00, 15.00, 19.30, 23.30 «Новости культуры».
07.35 «Легенды мирового кино».
08.05 «Россия, любовь моя!».
08.35, 18.45 «Острова».
09.15 «Мобильный для Лубянки».
09.40 «Главная роль».
10.20 «Человек №217». Х/ф.
12.15 «История о том, как Павел Третьяков собирал современное искусство».
13.15 «Австрия. Зальцбург. Дворец Альтенау».
13.45 «Странствующий энтузиаст Мстислав Добужинский».
14.30 «Блеск и горькие слезы российских императриц».
15.10 Фестиваль Вальдбюне. Сэр Саймон Рэттл и Берлинский филармонический оркестр.
15.45 «Цвет времени».
16.00 «Письма из провинции».
16.30 «Царская ложа».
17.10 «Гении и злодеи».
17.40 «Большая опера – 2017».
19.45 «Синяя Птица». Всероссийский открытый телевизионный конкурс юных талантов.
21.50, 01.35 «Искатели».
22.35 «Линия жизни».
23.45 «2 Верник 2».
00.30 Маэстро Раймонд Паулс и биг-бенд Латвийского радио.
02.25 Мультфильмы для взрослых.

Белсат

07.00, 08.00, 13.10, 14.10, 18.30, 19.30, 23.20, 01.10 «Студыя «Белсат».
07.30, 13.40 «Людскія справы».
09.30, 15.40, 21.00, 00.50 «Аб'ектыў».
10.00 «Рэпартэр».
10.20 «Гістарычны даведнік Багуслава Валашаньскага». Дак. серыял.
10.50, 16.10 «Карыстальнік Аміна». Д/ф.
12.15 «Дакументальны серыял Бі-Бі-Сі».
17.35 «Маю права».
18.00 «Вяскоўцы».
18.55 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Курганы Наўры. На мяжы крывіцкай зямлі».
19.15 «Сведкі»: «Культавы «Клеменс» у Віцебску».
21.25, 01.35 «ПраСвет».
22.05 «Час п'яных коней». М/ф.

НЕ ПРАПУСЦІЦЕ!

Алесь Камоцкі запрашае

Аўтар і выканаўца ўласных песень **Алесь Камоцкі** нарэшце выканае даўнюю абяцанку і прадставіць новую порцыю сваіх пераспеваў. 29 лістапада ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы ён прадставіць праграму, якая стане лагічным працягам яго «Бацькоўскай кружэлкі», выдадзенай у 2008 годзе.

Альбом стаў адным з самых паспяховых у гісторыі беларускай дыскаграфіі: пераствораныя Алесем Камоцкім папулярныя за савецкім часам песні літаральна разляцеліся шматтысячным тыражом. На змену «Старому клёну», «Утомленному солнцу» і «Одинокой гармони» прыйшлі «Сиреневый туман», «Рио-Рита», «Увяли розы» і многія іншыя шлягеры мінулага стагоддзя, якія Алесь Камоцкі і выканае 29 лістапада. Акрамя ўсяго, у канцэрце таксама прагучаць пераспевы ірландскіх народных балад. Над аранжыроўкамі згаданых песень працуе Юрый Хілавец.

УСМІХНІЦЕСЯ...

Бяжыць праз беларускую мяжу сабака з Украіны – худы, галодны, шэрсць аблезлая.

Памежнік пытаецца:

– Ты куды?

– У Беларусь, – адказвае, – там лепш кормяць.

Праз пэўны час бяжыць той самы сабака назад. Сыты, адкормлены, шэрсць блішчыць.

На пытанне памежніка «А чаго ж гэта ты назад чэшаш?» сабака адказвае:

– Кормяць там лепш, але гаўкаць не даюць.

***

Хадзіў чалавек па лесе. Заблукаў. Пачаў гукаць, клікаць на дапамогу.

Раптам ззаду нехта бярэ яго за плячо. Павярнуўся – мядзведзь. Мядзведзь: «Чаго крычыш?»

Чалавек: «Ды во заблукаў. Мо пачуе хто?»

Мядзведзь: «Ну, я пачуў. Лягчэй стала?»

***

Тата і сын упрыгожваюць ялінку. Сын пытаецца:

– Тата, а чаму ты цукеркі так высока на ялінку вешаеш?

– Гэта каб ты да Новага года іх усе не з'еў!

– Дык мне што зараз да Новага года толькі дожджыкам сілкавацца?

***

Трое мужчын паўстаюць прад брамай раю, і Святы Пётр пытаецца першага: – Колькі разоў ты зграшыў? – Дванаццаць. – Тады абыдзі вакол дванаццаць разоў. Затым ён пытаецца другога: – А ты колькі разоў зграшыў? – Пятнаццаць. – Абыдзі вакол пятнаццаць разоў.

Заўважыўшы, што трэці мужчына павярнуўся, маючы намер сысці, ён пытаецца: – А ты, уласна, куды накіраваўся? – Назад на зямлю – за роварам, пешшу не абыду.

***

Беларусь магла б перамагчы на "Еўрабачанні", калі б было датэрміновае галасаванне.

***

Выйграў адзін беларус у латарэю 100 мільёнаў – Што ты будзеш з імі рабіць? – пытаюцца сябры. – Як што? Раздам даўгі! – А астатнія? – Астатнія? Астатнія пачакаюць.

***

Ты самая прыгожая была на сваім дні нараджэння. – Дзякуй! Я старалася! – Спецыяльна гасцей падбірала!

СУББОТА, 2 ДЕКАБРЯ

Беларусь 1

06.05 «Існасць».
06.30, 22.45 «Страшная красавица». Х/ф.
08.20 «Кулинарная дипломатия».
09.00, 12.00, 15.00 «Новости».
09.10 «Клуб редакторов».
09.50 «Здоровье».
10.40 «Трансформация».
11.20 «Зона Х. Итоги недели».
12.10 «50 рецептов первого».
12.45, 15.45 «Сваты-4». Сериал.
13.50 «Я знаю».
15.15 «Краіна».
17.00 «Половинки невозможного». Сериал.
21.00 «Панорама».
21.45 «Счастливый вечер».
00.40 «День спорта».

Беларусь 2

07.00 «Слишком много хвостов».
07.30 «Ослиная шкура». Х/ф.
08.30, 20.45 «Тэлебарометр».
08.35 «Папа сможет?».
09.30 «Свадьба вслепую».
11.10, 20.50 «Барышня-крестьянка».
12.25 «Спирит: душа прерий». Мультфильм.
13.55 «Мир наизнанку».
14.50 «Особняк с привидениями». Х/ф.
16.30 «Копейка в копейку».
17.30 «Научи жену рулить».
18.30 «Хранитель времени». Х/ф.
22.00 «Спортлото 6 из 49», «КЕНО».
22.05 «Сыграй меня, если сможешь!».
22.40 «Дивергент-3: за стеной». Х/ф.

Беларусь 3

07.35 «Сіла веры».
08.00, 14.05, 20.15 «Калейдаскоп».
08.15, 14.20, 20.30 «Гэты дзень».
08.20 Мультфільмы.
08.50 «Вечны кліч». Серыял.
10.00 «Хата на хату».
10.55 «Беларуская кухня».
11.25 «Размаўляем па-беларуску».
11.55 «Навукаманія».
12.25 «Уцёкі». М/ф.
14.25 «Камертон».
14.55 «Апошні дзень».
15.30, 16.40, 17.45 «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Серыял.
18.55 «У небе «начныя ведзьмы». М/ф.
20.40 «Калыханка».
21.05 «Старыя-разбойнікі». М/ф.
22.35 «Час кіно».
22.40 «Я, Францыск Скарына...». Х/ф.

Беларусь 5

07.50, 09.35, 16.45 Биатлон.
11.00 Смешанные единоборства.
13.05 «Большой спорт».
13.50 «Снежный барс».
14.25 Хоккей. КХЛ. «Салават Юлаев» (Уфа) – «Динамо-Минск». Прямая трансляция (в перерывах – «Спорт-центр»).
18.15 Гандбол. Лига чемпионов. БГК им.Мешкова (Беларусь) – «Целе» (Словения). Прямая трансляция (в перерыве – «Спорт-центр»).
19.55 «Тренировочный день».
20.30 Футбол. Чемпионат Англии. Прямая трансляция (в перерыве – «Спорт-центр»).
22.30 Баскетбол. Единая лига ВТБ.
00.15 Всемирные игры боевых искусств. Минск-2017.

ОНТ

07.00, 09.00, 16.00, 20.30 «Наши новости».
07.05 «Под каблуком». Сериал.
09.05 «Смешарики. Новые приключения».
09.25 «Здоровье».
10.35 «Смак».
11.25 «Идеальный ремонт».
12.30 «Умницы и умники».
13.20 «Удача в придачу!» с «Евроопт».
14.25 «Старше всех!».
16.15, 21.00 «Новости спорта».
16.20 «Ералаш».
16.40 «Кто хочет стать миллионером?».
18.15 «Мой бизнес».
21.05 «Удача в придачу!». Дневник.
21.10 «Сегодня вечером».
23.45 «Прожекторперисхилтон».
00.25 «Короли фанеры».

РТР-Беларусь

07.00 «Комната смеха».
07.35 «Следствие ведут знатоки». Сериал.
11.00, 14.00, 20.00 «Вести».
11.20 «Живые истории».
12.10 «Пятеро на одного».
13.00 «Наше дело».
13.15 «Аншлаг и компания».
15.40 «Три тополя на Плющихе». Х/ф.
17.15, 20.55 «Чужая женщина». Сериал.
19.00 «Картина мира».
19.55 «Погода на неделю».
22.40 «От судьбы не зарекайся». Х/ф.

НТВ-Беларусь

06.20 «Астропрогноз».
06.25 «Адвокат». Сериал.
08.00, 10.00, 13.00, 16.00 «Сегодня».
08.20 «Врачебные тайны плюс».
08.55 «Готовим».
09.25 «ЧП.by».
10.20 «Главная дорога».
11.00 «Еда живая и мертвая».
11.55 «Квартирный вопрос».
13.20 «Удача в придачу!».
14.20 «Прощай, «макаров». Сериал.
16.20 «Следствие вели...».
17.10 «Секрет на миллион».
19.00 «Центральное телевидение».
20.00 «Ты супер! Танцы».
22.25 «Удача в придачу!» с «Евроопт». Дневники.
22.30 «Крестный». Х/ф.
00.15 «Агентство скрытых камер». Сериал.

СТВ

06.15 «Тайны Чапман».
07.10 «Николай Гусовский: рожденный заново».
07.55 «Францыск Скарына».
08.30, 11.35 «Под прикрытием». Сериал.
10.25 «Теледоктор».
11.00 «Минск и минчане».
13.30, 16.30, 19.30 «24 часа».
13.45 «Открытый разговор».
14.00, 01.50 «Несколько дней из жизни И.И.Обломова». Х/ф.
15.20 «Водить по-русски».
15.50 «Большой город».
16.40 «Залатая калекцыя беларускай песні». «Гродна».
20.00 «СТВ-спорт».
20.10 «Особое мнение». Х/ф.
22.35 «Засекреченные списки».
00.10 Deep Purple. Концерт в Вероне.

Мир

06.00, 08.20, 05.35 Мультфильмы.
07.50 «Союзники».
09.00 «Ой, мамочки!».
09.30 «Наше кино. История большой любви».
10.00, 16.00, 19.00 «Новости».
10.10 «Достояние республик. Поверженные колоссы».
10.40 «Приключения принца Флоризеля». Сериал.
14.25 «Банковский билет в миллион фунтов стерлингов». Х/ф.
16.15, 19.15 «Стервы, или Странности любви». Сериал.
00.00 «Минус один». Сериал.
03.35 «Четыре таксиста и собака». Х/ф.

Россия Культура

06.30 «Библейский сюжет».
07.05 «Шахтеры». Х/ф.
08.50 Мультфильмы.
09.50 «Обыкновенный концерт».
10.25 «Всем – спасибо!». Х/ф.
12.00 «Ядерный клуб».
12.40, 00.45 «Утреннее сияние».
13.35 «Эрмитаж».
14.05 «Маяк на краю света». Х/ф.
16.15 «Взаимовыгодное благочестие: папский престол и искусство в Риме эпохи Возрождения».
17.10, 01.40 «Искатели».
17.55 «Игра в бисер».
18.40 «Фрида Кало и Диего Ривера».
19.30 «Большая опера – 2017».
21.00 «Агора».
22.00 «Коля – перекати поле». Х/ф.
23.45 «Мишель Легран в Брюсселе».
02.25 Мультфильмы для взрослых.

Белсат

07.00, 08.00 «Студыя «Белсат».
07.30 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Курганы Наўры. На мяжы крывіцкай зямлі».
07.45 «Сведкі»: «Культавы «Клеменс» у Віцебску».
09.30, 21.00, 23.55 «Аб'ектыў».
10.00, 14.05, 00.15 «ПраСвет».
10.40 «Дзённік Флёркі». Мультсерыял.
11.00 «Матыльда». Мультсерыял.
11.15 «Ранча «Піковая сямёрка». Серыял.
11.45 «Планета Зямля». Серыял.
12.35 Навагодні канцэрт Зміцера Вайцюшкевіча.
13.05 «Асабісты капітал».
13.25 «Друя». Рэпартаж.
13.45 «Маю права».
14.40, 00.50 «Неабвешчаная вайна. Нататкі дакументаліста». Д/ф.
15.30 «Вялікі звер». М/ф.
16.45 «Рэпартэр».
17.05 «Над Нёмнам».
17.25 «Бода». Серыял.
18.20 «Сафары». Д/ф.
19.50 «Зона «Свабоды».
20.25 Belsat Music LIVE.
21.15 «Кожны з нас»: «Жыццё пачалося, калі села на інвалідны вазок».
22.05 «Урок». М/ф.
01.35 «Зоры не спяць».

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 3 ДЕКАБРЯ

Беларусь 1

06.05 Слово митрополита Тадеуша Кондрусевича на Адвент.
06.15 «Сваты-4». Сериал.
08.20 «Детский доктор».
09.00, 12.00, 15.00 «Новости».
09.10 «Арсенал».
09.45 «Коробка передач».
10.25 «Народное утро».
11.05 «Вокруг планеты».
12.10 «Новости. Центральный регион».
12.35 «50 рецептов первого».
13.10, 15.30 «Сказки мачехи». Сериал.
15.15 «Твой город».
17.10 «Останьтесь навсегда». Сериал.
20.35 «Навіны надвор'я».
21.00 «Главный эфир».
22.10 «Деревенская история». Х/ф.

Беларусь 2

07.00 «Особняк с привидениями». Х/ф.
08.30, 19.45 «Тэлебарометр».
08.35 «Когда мы дома».
09.40 «Мир наизнанку».
10.50, 20.40 «Барышня-крестьянка».
12.05 «Кунг-фу панда: захватывающие легенды». Мультфильм.
13.20 «Икона стиля».
14.40 «Дивергент-3: за стеной». Х/ф.
16.50 «Камень, ножницы, бумага».
17.35 «Битва экстрасенсов. 16-й сезон».
20.20 «Два рубля».
22.00 «Спортлото 5 из 36», «КЕНО».
22.05 «Мне бы в небо». Х/ф.
00.05 «ЛавЛавCar».

Беларусь 3

07.35 «Святыні Беларусі».
08.00, 12.15, 20.15 «Калейдаскоп».
08.15, 12.30, 20.30 «Гэты дзень».
08.20 «Уцёкі». М/ф.
10.00 «Наперад у мінулае».
10.25 «Нацыянальны хіт-парад».
11.20 «Майстры і куміры».
12.35 Гала-канцэрт лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь.
14.20 «Камертон».
14.45 «У небе «начныя ведзьмы». М/ф.
16.05 «Старыя-разбойнікі». М/ф.
17.35 «Вечны кліч». Серыял.
18.40 «Хата на хату».
19.35 «Апошні дзень».
20.40 «Калыханка».
21.05, 22.10, 23.20 «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Серыял.
00.30 «Песні пад гітару».

Беларусь 5

07.55, 15.05, 17.05, 20.50, 21.35 Биатлон. Этап Кубка мира.
09.20 Баскетбол. Единая лига ВТБ.
11.00 Хоккей. КХЛ. «Салават Юлаев» (Уфа) – «Динамо-Минск».
12.55 «Тренировочный день».
13.25 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Мужчины. 69 кг.
16.00 Футбол. Лига чемпионов УЕФА. Видеожурнал.
16.35 «Игры «на вырост».
18.05 «Спорт-центр».
18.15 «Пит-стоп».
18.50 Футбол. Чемпионат Англии. «Манчестер Сити»–«Вест Хэм». Прямая трансляция (в перерыве – «Спорт-центр»).
22.20 «Про спорт. Итоги недели».
23.05 Всемирные игры боевых искусств. Минск-2017.

ОНТ

07.00, 09.00, 16.00 «Наши новости».
07.05 «Под каблуком». Сериал.
09.05 «Воскресная проповедь».
09.20 «На наш вкус».
10.00 «Честное слово».
10.50 «Летучий отряд».
11.45 «Лучик». Сериал.
16.15 «Новости спорта».
16.20 «Сергей Юрский. Против правил».
17.30 «Талент краіны».
20.00 «Контуры».
21.05 «День рождения КВН. Кубок мэра Москвы».
23.20 Концерт Максима Галкина.

РТР-Беларусь

07.00 «Отчим». Х/ф.
09.00 «Простить за все». Х/ф.
11.00, 20.00 «Вести».
11.20 «Сам себе режиссер».
12.15 «Утренняя почта».
13.00 «Когда все дома».
14.00 «Подсадная утка». Сериал.
17.40 «Синяя Птица». Всероссийский открытый телевизионный конкурс юных талантов.
21.30 «Что происходит».
22.30 «Храни ее любовь». Х/ф.
00.10 «Воскресный вечер».

НТВ-Беларусь

06.25 «Астропрогноз».
06.30 «Адвокат». Сериал.
08.00, 10.00, 16.00 «Сегодня».
08.20 «Пора в отпуск».
09.05 «Малая земля».
10.25 «Первая передача».
11.05 «Чудо техники».
12.00 «Дачный ответ».
13.05 «НашПотребНадзор».
14.10 «Прощай, «макаров». Сериал.
16.20 «Следствие вели...».
18.05 «Новые русские сенсации».
19.00 «Итоги недели».
20.05 «Ты не поверишь!».
21.05 «Звезды сошлись».
22.40 «Крестный». Х/ф.

СТВ

06.00, 08.50, 10.05, 11.40, 15.05, 20.25 «Загадки человечества».
08.30 «Добро пожаловаться».
09.40, 16.00 «Автопанорама».
11.00 «Большой завтрак».
13.30, 16.30 «24 часа».
13.45, 02.30 «Несколько дней из жизни И.И.Обломова». Х/ф.
16.50 «Центральный регион».
17.20 «Военная тайна».
19.30 «Неделя».
22.00 «Неделя спорта».
22.30 «Изгой». Х/ф.
00.50 «Roxette: путешествие по миру». Концерт.

Мир

06.00 «Миллион вопросов о природе».
06.10, 08.15, 09.20 Мультфильмы.
06.30 «Такие странные».
07.00 «Беларусь сегодня».
07.30 «Знаем русский».
08.20 «Культ/Туризм».
08.50 «Еще дешевле».
09.30 «Достучаться до звезды».
10.00, 16.00 «Новости».
10.15 «Во весь голос».
11.30, 16.15 «Мама-детектив». Сериал.
19.00 «Вместе».
20.00 «Приключения принца Флоризеля». Сериал.
23.35 «Мужчина в моей голове». Х/ф.
02.00 «Стервы, или Странности любви». Сериал.

Россия Культура

06.30 «Святыни христианского мира».
07.05 «Коля – перекати поле». Х/ф.
08.45 Мультфильмы.
09.30 «Обыкновенный концерт».
10.00 «Мы – грамотеи!».
10.45 «Карусель». Х/ф.
12.10 «Что делать?».
12.55 «Дельта, дарящая жизнь».
13.50 «Сомненья тень, надежды миг...». Концерт в Мариинском театре.
15.30 «Пешком...».
16.00 «Гений».
16.30 «Давид Самойлов. «Перебирая наши даты».
17.35 «Куклы».
18.15 «Он, она и дети». Х/ф.
19.30 «Новости культуры».
20.10 «Романтика романса».
21.05 «Белая студия».
21.45 «Голубь сидел на ветке, размышляя о бытии». Х/ф.
23.30 «Фрида Кало и Диего Ривера».
00.15 «Всем – спасибо!». Х/ф.
01.50 «Искатели».
02.40 Мультфильм для взрослых.

Белсат

07.00, 21.00, 23.20 «Аб'ектыў».
07.15 «ПраСвет».
07.55 «Дзённік Флёркі». Мультсерыял.
08.15 «Матыльда». Мультсерыял.
08.35 «Планета Зямля». Серыял.
09.25 «Ранча «Піковая сямёрка». Серыял.
09.55 «Загадкі беларускай гісторыі»: «Курганы Наўры. На мяжы крывіцкай зямлі».
10.10 «Рэпартэр».
10.30 «Над Нёмнам».
10.45 «Зона «Свабоды».
11.25 «Прыват».
11.55, 21.15 «Вяскоўцы».
12.20 Навагодні канцэрт Зміцера Вайцюшкевіча.
12.45 «Кожны з нас»: «Жыццё пачалося, калі села на інвалідны вазок».
13.35 «Людскія справы».
14.05 «Сафары». Д/ф.
15.35 «Урок». М/ф.
17.25 «Старажытны Рым: узлёт і падзенне імперыі». Серыял.
18.20 «Кулінарныя падарожжы Роберта Макловіча».
18.50 «Мова нанова».
19.10 «Эксперт».
19.35 «Невядомая Беларусь»: «Партрэт». Д/ф.
20.05 «План». Д/ф.
21.45 «Млын і крыж». М/ф.
23.35 Belsat Music LIVE.
00.05 «Бода». Серыял.
01.00 «Абарваныя жыцці: Шэран Тэйт». Д/ф.

Адрас рэдакцыі: 220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: тэл./факс (017) 328-68-71.
Рэкламны аддзел (017) 328-66-09.
nvonlineinfo@gmail.com http://www.nv-online.info

Падпісныя індэксы:
63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

9 772071 964000 17093

Паколькі ў рэдакцыі няма магчымасці рэцэнзаваць і вяртаць нявыкарыстаныя матэрыялы, яна пакідае права ўступаць у перапіску за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 16.11.2017 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 23 560 экз. Заказ № 4182.